

South East European Network
for Professionalization of Media

MOBILIZACIJA ZA ZAŠTITU JAVNOG INTERESA U MEDIJIMA

Mapiranje dobrih praksi medijskog aktivizma

Sanela Hodžić

South East European Network
for Professionalization of Media

MOBILIZACIJA ZA ZAŠTITU JAVNOG INTERESA U MEDIJIMA

Mapiranje dobrih praksi medijskog aktivizma

Autorica i istraživačica: Sanela Hodžić

Urednica, voditeljica regionalnog istraživanja: Brankica Petković

Prevod sa engleskog jezika: Kanita Halilović

Lektura: Amela Šehović

Grafički dizajn: Špela Kranjec

Izdavači:

Fondacija "Mediacentar", Sarajevo

Mirovni Institut, Ljubljana

Sarajevo, januar 2024.

*Ova publikacija je urađena uz finansijsku podršku Evropske unije.
Sadržaj je isključiva odgovornost autorice i izdavača
i ne odražava nužno stavove Evropske unije.*

SADRŽAJ

I. UVOD	4
1.1. DEFINIRANJE MEDIJSKOG AKTIVIZMA	6
II. KRATKI PREGLED DUGE HISTORIJE MEDIJSKOG AKTIVIZMA	8
III. MAPIRANJE DOBRIH PRIMJERA MEDIJSKOG AKTIVIZMA	12
3.1. ALTERNATIVNE PLATFORME	12
3.1.1. Platforme za alternativni sadržaj i alternativne internetske usluge	12
3.1.2. Mediji zajednice	15
3.1.3. Nezavisni mediji	18
3.1.4. Projekti, centri i regionalne/internacionalne mreže za istraživačko novinarstvo	19
3.1.5. Inicijative za podršku alternativnim, nezavisnim medijima	22
3.2. ISTRAŽIVANJE, KAMPANJE I ZAGOVARANJE MEDIJSKIH REFORMI	24
3.2.1. Koalicije i mreže za reformu medija	24
3.2.2. Organizacije koje zahtijevaju medijske reforme u širokoj tematskoj oblasti slobode izražavanja	26
3.2.3. Reaktivni aktivizam protiv retrogradnih političkih inicijativa sa zahtjevima za progresivnim promjenama politika	28
3.2.4. Medijski aktivizam protiv zloupotrebe zakona: monitoring, pravna podrška i zagovaranje radi sprečavanja zloupotrebe zakona	30
3.2.5. Medijski aktivizam zasnovan na rodnoj problematici	32
3.2.6. Zagovaranje etičkog oglašavanja i demonetizacija neetičkih medijskih praksi	33
3.2.7. Provjera činjenica	35
3.2.8. Aktivizam za odgovornost medija	37
3.2.9. Druge inicijative za praćenje medija i nadzor	38
3.3. IZGRADNJA KAPACITETA MEDIJA, NOVINARA I GRAĐANA	39
3.4. MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE, MREŽE I DONATORSKE INICIJATIVE ZA SLOBODU I RAZVOJ MEDIJA	42
IV. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA	43
LITERATURA I IZVORI	47
O AUTORICI	50

I.

UVOD

Mediji i komunikacije su, čini se, najvažnija oblast savremenih političkih borbi, jer su opterećeni politički ključnim pitanjima – od uticaja na uređivačke politike, koncentracije vlasništva i konvergencije, preko informacijske sigurnosti i nadzora, kvalitete i raznolikosti informacija i, konačno, centralne uloge medijskih i komunikacijskih platformi u javnoj raspravi i političkim procesima. Demokratski mediji nisu samo kanali za komunikaciju i predstavljanje društvene stvarnosti, već su i preduslov demokratije.¹ U represivnim režimima širom svijeta, nezavisno novinarstvo djeluje pod pritiscima, a u nekima je bukvalno nestalo. Medijska kriza je, međutim, globalna, pri čemu su mediji uglavnom zarobljeni korporativnim i političkim interesima.² Globalni trendovi polarizacije i radikalizacije zbog ratova u Ukrajini i u regionu Levanta samo pogoršavaju probleme, kao što to čine i tehnološke promjene i dominacija velikih tehnoloških platformi, koji prijete da dodatno umanje proizvodnju nezavisnog i kvalitetnog sadržaja u općem interesu. Zbog toga medijski aktivizam sve više dobija na značaju. Iz tog razloga, u ovom izvještaju polazimo od ideje da će rad medija i medijske reforme određivati tok historije, te da će nam mapiranje dobrih praksi pomoći da osmislimo medijski aktivizam koji u ovim kriznim vremenima može omogućiti da vrijednost javnog interesa prevlada u novinarstvu, medijima i komunikaciji.

Mapiranje dobrih praksi će nam pomoći da osmislimo medijski aktivizam koji u ovim kriznim vremenima može omogućiti da vrijednost javnog interesa prevlada u novinarstvu, medijima i komunikaciji.

Medijski aktivizam može biti usmjeren ka promjenama u medijskim institucijama, medijskim politikama, medijskim sadržajima i praksama, ali i ka stvaranju alternativnih medija, odnosno prostora koji pružaju sadržaje od javnog interesa i promoviraju demokratske vrijednosti. Imajući to na umu, pregled dobrih primjera medijskog aktivizma koji nudimo u ovom izvještaju ima za cilj da inspirira još usmjerenije i svestranije aktivnosti za odbranu javnog interesa u medijima i komunikacijama. Konkretnije, ima za cilj da potakne razvoj dobrih praksi medijske i informacijske pismenosti od strane koalicija organizacija civilnog društva (OCD), u okviru projekta “Naši mediji”³ i šire. Medijski aktivizam i medijska i informacijska pismenost suštinski su povezani, jer se samo medijski opismenjeni građani mogu mobilizirati kako bi podstakli značajne medijske i komunikacijske reforme.

1 U skladu s ovim argumentima, Jakubowicz (1990) pristupa demokratskoj komunikaciji kao “komunikacijskoj demokratiji”, tj. kao sredstvu za uspostavljanje demokratije u širem smislu.

2 Vidi Schiffrin, 2021.

3 Projekt “Naši mediji” realizira koalicija organizacija sa Zapadnog Balkana i iz Turske, koje se bave medijskim aktivizmom. Vidi više na web-stranici Mreže za profesionalizaciju medija jugoistočne Evrope, na <https://seenpm.org/about-the-project/>. Ovaj izvještaj o dobrim primjerima medijskog aktivizma pripremljen je u okviru projekta.

Pregled obuhvata primjere medijskog aktivizma iz regiona Zapadnog Balkana (Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo, Crna Gora, Sjeverna Makedonija i Srbija) i Turske, kao i iz zemalja EU i ostatka svijeta. Mapiranje dobrih praksi provedeno je u periodu juni – oktobar 2023. godine, prvenstveno na osnovu sekundarnog istraživanja, a po potrebi i primarnog istraživanja, odnosno analize sadržaja *online* izvora i zahtjeva za informacijama upućenim institucijama koje se bave medijima. Istraživanje se oslanja na doprinos istraživača iz sedam zemalja: Ilda Londo (Albanija), Anida Sokol (Bosna i Hercegovina), Florent Spahija (Kosovo), Milica Bogdanović (Crna Gora), Vesna Nikodinoska (Sjeverna Makedonija), Milica Janjatović Jovanović (Srbija) i Sinem Aydinli (Turska).⁴

Ovaj izvještaj počinje raspravom o definicijama i konceptima medijskog aktivizma, nakon čega slijedi kratak pregled historije medijskog aktivizma. Nakon toga predstavljamo i ukratko analiziramo dobre primjere medijskog aktivizma, dok u završnom dijelu govorimo o mogućnostima i izazovima, te predlažemo tipologiju medijskog aktivizma.

Konačno, u ovom izvještaju nastojimo predstaviti dobre primjere medijskog aktivizma, uključujući one koji su bili uspješni u donošenju promjena u medijskoj politici i praksi, ali i one koji su imali uspjeha u preoblikovanju javnih politika i podizanju svijesti javnosti, pridobijanju šire podrške, uključivanju novih tema ili vrsta aktivnosti ili uspješne samo utoliko što postoje kao izazov postojećim politikama i praksama.⁵ Ne tvrdimo da smo odabrali najbolje i najefikasnije primjere medijskog aktivizma, ali smo težili raznolikosti u pogledu tematskog fokusa, vrsta aktivnosti, grupa kojima učesnici pripadaju, geografske lokacije i političkoga konteksta.

---

4 Zahvaljujemo i Mireli Rožajac-Zulčić na pomoći u prikupljanju izvještaja i podataka o primjerima dobre prakse u medijskom aktivizmu izvan regiona jugoistočne Evrope i Turske.

5 O tome kako medijski aktivizam dovodi u pitanje standardni pojam "uspjeha" u literaturi o društvenim pokretima, vidi Carroll i Hackett (2006, 100) kao i Hackett (2016).

1.1. DEFINIRANJE MEDIJSKOG AKTIVIZMA

Medijski aktivizam ranije je posmatran prvenstveno u okviru medijskih studija⁶ i sa stanovišta kreiranja politika, ali mu se posljednjih decenija sve više pristupa iz perspektive društvenih pokreta.⁷

Teoretičari i medijski aktivisti koriste različite pojmovne okvire za definiranje medijskog aktivizma, u rasponu od "slobode medija" ili "slobode izražavanja" (fokusirajući se prvenstveno na kršenje slobode od strane državnih i korporativnih aktera), "medijskih reformi" (podrazumijevajući reforme postojećih medijskih struktura), "alternativnih medija" kao oblika medijskog aktivizma, do "komunikacijskih prava" (naglašavajući vezu između komunikacije i drugih ljudskih prava), "demokratizacije medija" (stavljajući u središte ulogu medija u omogućavanju informiranog i aktivnog građanstva), "medijske pravde" (uzimajući u obzir marginalizaciju i zastupljenost manjina) i perspektivu "kulturnog okruženja" (gdje se kulturno okruženje posmatra kao proizvod problematično centraliziranog, globaliziranog i komercijaliziranog medijskog okruženja).⁸ Oklijeva se sa usvajanjem jedinstvenog okvira (Napoli, 2007, 2), a medijski aktivizam se definira na različite načine. Naprimjer, Hackett i Carroll definiraju ono što nazivaju demokratizacijom medija kao: "...medijski orijentiran aktivizam kojim se proširuje raspon glasova kojima se pristupa putem medija, gradi egalitarna i participativna javna sfera, promoviraju vrijednosti i prakse održive demokratije izvan medija, kao i unutar medija, te neutraliziraju političke i ekonomske nejednakosti koje se nalaze drugdje u društvenom sistemu" (2004, –).

Dok bi jedinstven okvir mogao biti koristan za zajedničku masovnu mobilizaciju, zarad akumulacije znanja, kao u našem istraživanju, usvojiti ćemo holističko razumijevanje medijskog aktivizma, koje uključuje sve gore navedene okvire. Napoli tvrdi da se, bez obzira na definicije i prioritete, pokret za "poboljšanje medijskog i komunikacijskog sistema (...) može korisno proučavati kao donekle integrirana cjelina" (Napoli, 2007, 9). Ili, kako primjećuje Opel (2004), različiti okviri i definicije "...odnose se na veliki raspon tema i organizacija koje se bave ulogom medija u savremenom svijetu" (str. 25; vidjeti i Klein, 2001). Preciznije, pod pojmom "aktivizam" podrazumijevamo svaku borbu za promjene,⁹ a pod "medijskim aktivizmom" svaki aktivizam usmjeren na mijenjanje javnog interesa u sektoru medija i komunikacija.¹⁰ Usvajamo Hoynesovu definiciju medijskih aktivista: "Medijski aktivisti nastoje promijeniti i strukturu i sadržaj tradicionalnih medija i koriste široku lepezu taktika da

Rezultati medijskog aktivizma, odnosno borbe za komunikacijska prava/demokratizaciju medija/medijsku pravdu/medijske reforme, odredit će tok historije, kao što to već čine.

6 Isto, 531–532.

7 Paralelno s tim, teoretičari društvenih pokreta uglavnom su se fokusirali na ulogu medija i informacijske tehnologije ne kao objekta aktivizma, nego kao platformi koje omogućavaju aktivizam po pitanju nekomunikacije. Vidi Muller, Page i Kuerbis, 2004, 170.

8 Vidi Hackett i Carroll, 2006, Napoli, 2007, za više o okviru "kulturnog okruženja" vidi Duncan, 1999.

9 Cammaerts definira aktivizam kao sposobnost stvaranja ili promjene historije.

10 Iako se pojam medijskog aktivizma također često koristi da označi upotrebu medija i informacijskih tehnologija za provođenje društvenih promjena u bilo kojoj oblasti, ovdje nećemo razmatrati taj vid medijskog aktivizma.

se naizmjenično udvaraju novinarima i vrše pritisak na njih, skreću pažnju javnosti na neuspjeh tradicionalnih medija, grade javnu podršku za politike usmjerene na promoviranje raznolikosti u vlasništvu i sadržaju medija, te podržavaju alternativne medije na svim medijskim platformama” (2005, u Freedman, 2017, 1), te dodatno naglašavamo da medijski aktivizam obuhvata niz pitanja vezanih za medije, uključujući i ona koja se odnose na komunikaciju na novinarskim platformama, te da cilja na različite grupe – od novinara, zakonodavaca i državnih institucija, preko različitih grupa građana i šire javnosti.

Oslanjamo se na ideju da će rezultati medijskog aktivizma, odnosno borbe za komunikacijska prava/demokratizaciju medija/medijsku pravdu/medijske reforme, kao što to već čine, odrediti tok historije. Kako su Hackett i Carroll primijetili: “S obzirom na ključnu ulogu koju masovni mediji imaju u oblikovanju javnih tema i svijesti, borba za demokratizaciju komunikacija utiče na ishod niza političkih, društvenih i ekonomskih pitanja – od urbanističkog razvoja na lokalnom nivou do rata” (2004, –). Medijski aktivizam podrazumijeva pokušaje da se izvrši uticaj na postojeće institucije (kroz reforme medijske politike i kampanje za promjene u medijskim sadržajima, npr. u predstavljanju manjinskih grupa), kao i izgradnju alternativnih medijskih praksi i razvijanje senzibiliteta korisnika medija (održavanjem alternativnih, demokratskih, participativnih medija i osnaživanjem građana kroz medijsko obrazovanje).¹¹

Medijski aktivizam podrazumijeva pokušaje da se utiče na postojeće institucije, kao i izgradnju alternativnih medijskih praksi i razvijanje senzibiliteta korisnika medija.

---

11 Vidi više u Hackett i Carroll, 2004.

II.

KRATKI PREGLED DUGE HISTORIJE MEDIJSKOG AKTIVIZMA

Medijski aktivizam postojao je u veoma različitim historijskim periodima i kontekstima. Često je crpio snagu iz profesionalnih udruženja i pokreta za ljudska prava ili društvenih pokreta. U Sjedinjenim Američkim Državama aktivisti su se još dvadesetih godina 20. vijeka protivili komercijalizaciji medija i zalagali za uspostavljanje neprofitnog medijskog sektora, ali su tek pokreti za osnaživanje crnaca i prava žena šezdesetih i sedamdesetih godina doveli do značajnijih akcija vezanih za medije i komunikacije.¹² U istom periodu su prodor kablovske televizije i nove mogućnosti za emitiranje neprofitnih kulturnih, obrazovnih i javnih programa podstakli zalaganje za alternativne medije (Kranich, 2004, 200). Antikapitalistički “nacionalizam Trećeg svijeta” bio je pokretačka snaga međuvladinog pokreta Novi svjetski informacijski i komunikacijski poredak (NWICO), koji je imao glavnu ulogu u medijskom aktivizmu sedamdesetih i osamdesetih godina 20. vijeka.¹³ U Brazilu su osamdesetih godina postojala dva široka pokreta: medijski pokret zajednice, koji je zahtijevao regulaciju i legitimizaciju ranije zakonski nepriznatih radiostanica zajednice (engl. community radio), te pokret za pluralizaciju emitiranja i protiv dominacije privatnih medijskih konglomerata, koje su pokrenuli univerzitetski naučnici i studenti, pri čemu su oba donijela pozitivne zakonske promjene.¹⁴ Otprilike u isto vrijeme, u Koreji je došlo do protesta protiv pristrasnosti javnog emitera, što je pokazalo moć kolektivnih akcija i podstaklo druge pokrete koje je pokrenula publika.¹⁵

Medijski aktivizam postojao je u različitim historijskim periodima i kontekstima. Često je crpio snagu iz profesionalnih udruženja i pokreta za ljudska prava ili društvenih pokreta.

12 Vidi McChesney, 2008 i Mueller, Kuerbis i Page, 2004. U tom je periodu fokus aktivista (često političkih manjina) bio na medijskim sadržajima, a broj organizacija koje se bave zagovaranjem drastično se povećao (Mueller, 2004, 37).

13 Međutim, suprotstavljanje vlada Velike Britanije i SAD-a, globalna hegemonija tržišnog liberalizma i odustajanje od socijalističkih i antiimperijalističkih vizija nacionalizma doveli su do toga da nacionalne političke elite napuste NWICO u korist pregovora o nacionalnim i regionalnim odnosima s globalnim medijskim silama (Hackett, 2016).

14 Vidi Custódio, 2017, 64.

15 Vidi Young-han, 2001.

U zapadnoj Evropi je postojeća etika javnog servisa, u nekim slučajevima zajedno s kulturnim nacionalizmom, također korištena za privlačenje državnog finansiranja za demokratske alternativne medije i medije u zajednici (Hackett, 2016). Pored toga, borba radnika i socijaldemokratskih partija u zapadnoj Evropi predstavljala je okosnicu ljevičarske štampe i zalaganja za reformu medijske politike.¹⁶ U Sjevernoj Irskoj, počevši od kasnih devedesetih godina osamnaestog vijeka, alternativni mediji i izražavanje putem zidnih murala i ulične umjetnosti bili su dio strategije izražavanja alternativnih političkih stavova u okolnostima pod kojima su republikanci i druge marginalizirane grupe bile suočene s pristrasnošću tradicionalnih medija (Hoey, 2018, 4).¹⁷ Medijski aktivizam podstican je čak i na najne očekivanim mjestima, kao u slučaju lista *Vedem*, koji su vodili tinejdžeri od 1942. do 1944. godine u koncentracionom logoru Theresienstadt (današnja Češka Republika), koji "na jedinstven način simbolizira ljudsku sposobnost i potrebu za komunikacijom" (Carpentier, 2011, 10).

U novijem periodu, u okolnostima raspada i rata u bivšoj Jugoslaviji devedesetih godina prošlog vijeka, medijski aktivizam imao je snažnu antiratnu dimenziju i nudio je alternativu etnonacionalnoj ideologiji koja je dominirala javnom sferom. Jedan od najznačajnijih primjera antiratnog angažmana korištenjem alternativnih medijskih oblika bio je list ARKzin u Hrvatskoj, koji je izašao u 93 broja, u kojima su se susretale politika, kultura, teorija i umjetnost.¹⁸ Nakon rata, civilni sektor u regionu se razvio, podržavajući nezavisno novinarstvo,¹⁹ tražeći medijske reforme u javnom interesu²⁰ i jačajući kapacitete za participaciju građana, između ostalog, u medijskim reformama.²¹

Pod pritiskom autoritarnih vlada, civilno društvo u Mađarskoj i Poljskoj također se opire zarobljavanju medija i ograničavanju slobode medija, često kroz masovne proteste. Naprimjer, hiljade građana je 2016. godine u Varšavi blokiralo zgradu parlamenta u znak protesta protiv vladinih planova da novinarima ograniči pristup sjednicama parlamenta.²² Medijski aktivizam je

Medijski aktivisti bave se pitanjima od javnog interesa koja se tiču medija i komunikacije, npr. zastupljenošću manjinskih grupa u medijskim sadržajima i politikama zapošljavanja, omogućavanjem alternativnih medija (npr. medija zajednice), finansiranjem i vlasništvom nad medijima, pristupom javnim informacijama, medijskom pismenošću i mnogim drugim.

16 CPBF u Britaniji, naprimjer, osnovan 1979. godine, predstavljao je "savez između novinara, akademika i radnika u javnom sektoru suočenih s neprijateljskim medijskim izvještavanjem i sindikata štampanih medija suočenih s tehnološkim uništenjem" (Hackett, 2016).

17 Od početka mirovnog procesa ranih devedesetih godina dvadesetog vijeka, ovi glasovi sve se više integriraju u sferu tradicionalnih medija (Hoey, 2018, 5).

18 Vidi web-stranicu ARKzina, na: <https://monoskop.org/Arkzin>.

19 Naprimjer, ostavke novinara B92 nakon što je taj medij nasilno preuzeo državni funkcioner 1999. godine, kao i protesti novinarske zajednice i građana protiv miješanja vlasti u radiodifuzne frekvencije B92. B92 je u to vrijeme bio jedan od rijetkih nezavisnih medija u situaciji snažne vladine represije. Pogledajte članak Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa (OBCT) na: <https://www.balcanicaucaso.org/bhs/zone/Srbija/Srbija-kako-je-nastao-i-nestao-Radio-B92-163188>.

20 Naprimjer, novinarska udruženja, organizacije civilnog društva i nezavisni mediji su 2013. godine zaustavili zakonske izmjene koje bi ograničile pristup javnim informacijama u Bosni i Hercegovini (Dekić, 2013).

21 U Crnoj Gori, naprimjer, medijska pismenost je još 2009. godine uvedena kao izborni predmet za učenike gimnazija od 16 i 17 godina.

22 Vidi, naprimjer, izvještaj AlJazeera na: <https://www.aljazeera.com/news/2016/12/17/thousands-protest-new-media-restrictions-in-poland>.

uključivao i molbe Evropskoj uniji da intervenira i upotrijebi mjere uslovljavanja u cilju očuvanja slobode medija.²³

Medijski aktivisti se bave širokom lepezom pitanja od javnog interesa koja se tiču medija i komunikacija – od predstavljanja manjinskih grupa u medijskim sadržajima, raznolikosti u politikama zapošljavanja, preko osiguranja alternativnih medija (npr. medija zajednice) (između ostalog, kroz zakone i davanje frekvencija za emitiranje)²⁴, do pitanja koja se tiču nezavisnosti i uloge javnog RTV-servisa, transparentnosti medijskog finansiranja i vlasništva, pristupa javnim informacijama, sigurnosti i zaštite prava novinara, praćenja medija (monitorinzi i suprotstavljanje pristrasnosti, stereotipima i dezinformacijama u medijima itd.), podizanja medijske pismenosti i mnogih drugih pitanja.

Medijski aktivizam najčešće predvode organizacije civilnog društva.²⁵ Posljednjih decenija u SAD-u, naprimjer, znatno je porastao broj organizacija od javnog interesa, kao što su rasle i aktivnosti kreiranja politike u oblasti komunikacija.²⁶ Na tome se nisu angažirale samo ljevičarske organizacije civilnog društva. Naprimjer, veliki sudski spor koji je pokrenula vjerska zajednica u SAD-u doveo je ne samo do toga da stanica s rasističkim sadržajem izgubi licencu, već je i građanima osigurano učešće u svim postupcima razvoja regulativa koje se tiču medijskog sektora.²⁷

Pojedini primjeri medijskog aktivizma uključivali su šire učešće građana. Najviše se spominje slučaj masovne kampanje u SAD-u 2003. godine koja je uključivala stotine hiljada (ili čak oko dva miliona, kako sugeriraju drugi izvori) telefonskih poziva i potpisa na peticiji za zaustavljanje izmjena zakona o vlasništvu nad medijima kojima bi se olabavilo sprečavanje otvorene medijske koncentracije. Ovako velika mobilizacija pokazala je razočarenje javnosti "slobodnotržišnim" pristupom medijskoj politici i sve veću svijest da je u velikoj mjeri on vođen korporativnim i partikularnim političkim interesima.²⁸

Medijski aktivizam je kroz historiju bio obilježen mnogim poteškoćama, uključujući i one u vezi sa nestručnošću aktivista u okolnostima velikog i stalnog tehnološkog razvoja,²⁹ teškoćama u mobilizaciji građana za medijske ciljeve i nedostatkom kapaciteta za prevagu nad političkim i komercijalnim interesima

Medijski aktivizam donio je nezamjenjive pozitivne (i zaustavio brojne negativne) promjene medijskih politika i praksi.

Inicijative medijskog aktivizma pokazale su da postoji ogromna baza zainteresiranih za medijske reforme, uključujući ne samo medijske profesionalce i novinarske organizacije, nego i istraživače, aktiviste za građanska prava, bibliotekare, edukatore, roditelje, studente, ukratko – sve nas.

23 Vidi, naprimjer, molbe koje se odnose na vlasništvo nad državnim medijima, u izvještaju Euractiva, na: <https://www.euractiv.com/section/media/news/hungary-may-see-takeovers-of-last-free-media-experts-warn/>.

24 Za pregled radiostanica u svijetu koje predstavljaju primjer participativne komunikacije vidi Dagron, 2001. Također vidi knjigu koju su uredili Pajnik i Downing (2008) o onome što se naziva medijima civilnog društva.

25 Ovo se navodi kao slučaj u SAD-u i zemljama Trećeg svijeta.

26 Vidi, naprimjer, Napoli, 2007, koji je ipak ograničen na pregled literature napisane na engleskom jeziku koja se prvenstveno odnosi na SAD. Vidi i Rentschler, 2004.

27 Godine 1964. Ujedinjena crkva Hrista (United Church of Christ – UCC) osporila je TV-licencu rasističke stanice iz Missisippija. Više u Horowitz, 1997.

28 Vidi McChesney, 2008, Hackett i Carroll, 2004, Klinenberg, 2007.

29 Vidi McChesney, 2008.

koji utiču na medijsku politiku i praksu. U skladu s tim, medijski aktivizam najvećim dijelom nije uspio preokrenuti negativne trendove u novinarstvu i medijima posljednjih decenija širom svijeta. Kako tvrdi McChesney, čak i najradikalniji prijedlozi reformi u SAD-u jedva da su ugrozili korporativnu dominaciju medijskog sistema (2008). Slično tome, u Koreji su se pozitivni efekti medijskog aktivizma smatrali malim "ustupcima u okviru neoliberalnih reformi koje su kreirane kako bi donijele korist medijima i korporacijama u oblasti informacijskih i komunikacijskih tehnologija" (Hadl i Dongwon, 2008, 99).

Medijski aktivizam je, međutim, donio neizostavne pozitivne (i zaustavio brojne negativne) izmjene medijskih politika i praksi, uključujući sveukupnu demokratizaciju procesa kreiranja politika vezanih za komunikacije, doprinos razvoju sektora medija zajednice, inkluzivnije tradicionalne medije, očuvanje medija i programa u službi javnosti, postavljanje standarda za pristup javnim informacijama i za transparentnost medija, te mnoga druga pitanja. Pored toga, inicijative medijskog aktivizma pokazale su da postoji velika baza zainteresiranih za medijske reforme, među kojima su ne samo medijski profesionalci i novinarske organizacije, već i istraživači, aktivisti za građanska prava, bibliotekari,³⁰ edukatori, roditelji, učenici, jednom riječju – svi mi.

---

30 Više o tome kako su se bibliotekari angažirali u javnoj diskusiji o pitanjima koja se tiču medija u SAD-u vidi u Kranich, 2004.

III.

MAPIRANJE DOBRIH PRIMJERA MEDIJSKOG AKTIVIZMA

U ovom poglavlju namjera nam je mapirati dobre primjere medijskog aktivizma. Opsežna lista takvih primjera bila bi daleko izvan okvira i sredstava ovog projekta. Umjesto toga, cilj nam je predstaviti slučajeve medijskog aktivizma koji su primjer različitih tema i različitih vrsta medijskog aktivizma, dok istovremeno odražavaju raznolikost u smislu geografske lokacije i društveno-političkoga konteksta. Svaki podnaslov predstavlja jednu vrstu medijskog aktivizma.

3.1. ALTERNATIVNE PLATFORME

Alternativne platforme medijskog aktivizma nude sadržaje koje kreiraju građani ili profesionalni novinari. Alternativne novinarske platforme obuhvataju platforme koje djeluju nezavisno od vladinog ili korporativnog uplitanja, koje rade uglavnom na neprofitnoj osnovi, služe određenim zajednicama ili se bave istraživačkim novinarstvom. Ove funkcije često se preklapaju budući da su i mediji zajednice i platforme istraživačkog novinarstva istovremeno u principu najviše nezavisni i nude teme i stavove zanemarene u tradicionalnim medijima. Smatramo da sve ove platforme predstavljaju jednu vrstu medijskog aktivizma jer na različite načine nude alternativu dominantnim, tradicionalnim medijskim sadržajima i doprinose pluralizmu javne debate. Ove platforme uglavnom finansiraju razvojni fondovi i međunarodni donatori, ali i zajednice kojima služe. Neke od njih također se djelimično izdržavaju kroz dobrovoljni rad građana.

Alternativne platforme pružaju siguran i nezavisan prostor za političku subverziju i kontranarative. Ove platforme zavise od saradnje među građanima novinarima, pri čemu može, ali i ne mora postojati neki oblik uređivanja sadržaja.

3.1.1. Platforme za alternativni sadržaj i alternativne internetske usluge

U autoritarnim društvima, ali i u kontekstu dominantne neoliberalne ideologije, alternativne platforme pružaju siguran i nezavisan prostor za političku subverziju i kontranarative. Ove platforme zavise od zajedničkog rada građana novinara, pri čemu može, ali i ne mora, postojati neki oblik uređivanja sadržaja. Mnoge od ovih platformi, kao što su Indymedia ili Mosireen, nastale su tokom protesta građana i društvenih nemira. Većina se oslanja na participativnu proizvodnju sadržaja. Pod ovom kategorijom također obuhvatamo blogove koji pružaju jedinstvenu perspektivu o temama od javnog interesa (vidi nekoliko primjera u tabeli 1).

Tabela 1: **PRIMJERI ALTERNATIVNIH PLATFORMI**

Naziv	Tematsko područje	Vrsta platforme/ projekta	Glavni organizatori	Domet	Geografska baza	Trajanje
Global voices	Medijski pluralizam, digitalna participacija	Izveštavanje o nedovoljno zastupljenim grupama	U početku Univerzitet Harvard, od 2008. organizacija Stichting Global Voices	Internacionalni	Massachusetts, SAD Holandija	2004–2008. 2008–do danas
Indymedia	Nezavisne vijesti, medijski pluralizam, digitalna participacija, građansko novinarstvo	Međunarodna internetska platforma za alternativne vijesti	Seattle Independent Media Center, slične organizacije širom svijeta	Internacionalni	Seattle, Sjedinjene Američke Države	1999–2019.
Jinbonet	Sloboda izražavanja, građansko novinarstvo, digitalna participacija	Nezavisni pružalac internetskih usluga (web mail, web hosting, online zajednice, blogovi) za društvene pokrete, sindikate i progresivne aktiviste	Neprofitna organizacija Korean Progressive Network Jinbonet	Nacionalni	Južna Koreja	1998–do danas

Mosireen	Nezavisne vijesti, politički pluralizam, građansko novinarstvo	Dokumentiranje i objavljivanje fotografija i videosnimaka o revoluciji u Egiptu 2011. godine	Građani novinari	Nacionalni	Egipat	2011–2018.
Blog "In Media Res" (Boris Vežjak)	Mediji i demokratija, mediji i društvo	Sedmični (ili češće) blogovi/kolumne o medijima i demokratiji, distribucija e-mailova, prenošenje na web-stranici sedmičnika <i>Mladina</i>	Univerzitetski profesor Boris Vežjak	Nacionalni	Slovenija	2008–do danas
Sbunker blog	Nezavisne vijesti, kritičko razmišljanje	Blog sa sadržajem o nedovoljno zastupljenim temama/perspektivama	NVO Sbunker	Nacionalni	Kosovo	2017–do danas

Izdvajamo: **SLUČAJ INDYMEDIA** (SAD i šire)

Indymedia je prvobitno nudila sadržaj o protestima protiv sastanka Svjetske trgovinske organizacije u Seattleu u novembru 1999. godine, ali je ubrzo postala referenca za platformu kojom upravljaju korisnici i demonstranti. Nastala je iz koalicije grupa za socijalnu pravdu, anarhističkih, komunističkih, socijalističkih i ekoloških grupa, te sindikata, sa malim jezgrom osoblja koje je redovno distribuiralo sadržaj. Tokom 2000-ih su im se pridružile grupe širom svijeta (2014. godine ih je bilo 175 iz cijelog svijeta (Girauld, 2014)),³¹ sa svjetonazorima uglavnom u rasponu od socijalističkih do radikalnih antikapitalističkih. Indymedia je dozvoljavala svakome da objavljuje sadržaj, ali je 2000-ih godina jedinstveni oblik kontrole od strane uredničke grupe uključivao naknadno premještanje priloga koji su ocijenjeni kao lažni, klevetnički ili neprikladni na posebnu stranicu pod nazivom "skrivena priče" (Atton, 2010, 8). Indymedia je uspjela u onome u čemu rane *online* platforme društvenih pokreta nisu, a to je veliki globalni domet i održivost u periodu od oko 20 godina. Strategija koja se pokazala uspješnom zasnivala se na uključivanju brojnih lokalnih grupa, širenju protestnih ciljeva i međunarodnom umrežavanju. Međutim, Indymedia i slične platforme na kraju su nestale s usponom komercijalnih društvenih medija. Neke radikalne participativne *online* stranice još uvijek postoje, ali je njihov domet više lokalni.³²

31 Većina njih je bila iz SAD-a i Evrope, a bile su uključene i druge regije, ali u manjoj mjeri (Atton, 2010, 8).

32 Primjer je Unicorn Riot u SAD-u, poznat po prenošenju protesta uživo i po antirasističkom stavu.

3.1.2. Mediji zajednice

U ovu kategoriju svrstavamo medije koji izvještavaju o nedovoljno zastupljenim zajednicama i za njih, kao što su određene općine, studentske grupe, sindikati, zajednice zasnovane na etničkom, rodnom ili drugom identitetu. Mediji zajednice (engl. community media) uključuju članove tih zajednica u produkciju i upravljanje. Postoje različita poimanja o tome šta su mediji zajednice, ali ovdje ih posmatramo kao medije sa jasnom misijom koja je orijentirana ka zajednici i interesu javnosti, a koji uglavnom djeluju prema neprofitnom finansijskom modelu. Takav bi model u principu trebao donijeti određenu izolaciju od komercijalnih i partikularnih političkih interesa, što osigurava nezavisniji i angažiraniji sadržaj.

Tabela 2: PRIMJERI MEDIJA ZAJEDNICE

Naziv	Tematsko područje	Vrsta platforme/ projekta	Glavni organizatori	Domet	Geografska baza	Trajanje
Radio Orange	Nezavisni sadržaj orijentiran ka zajednici	Radiostanica i povremeno zagovaranje medijske politike koja podržava neprofitne medije	Desetak zaposlenih i građani volonteri	Lokalni i nacionalni	Beč, Austrija	1998–do danas (registriran), prije toga piratski radio
Telestreet	Nezavisne vijesti	Mreža mikro TV-stanica	Lokalne zajednice	Nacionalni	Italija	2002–do danas
Mreža rudarskih radiostanica	Nezavisne vijesti, politički pluralizam i pluralizam grupa predstavljenih u medijima	Komunikacijska platforma za rudare	Sindikati rudara	Nacionalni	Bolivija	1949–1985+
Contre attaque (ranije Nantes Révoltée)	Nezavisne vijesti, alternativni, aktivistički mediji	Web-stranica koja nudi analize i tekstove sa snažnim lijevo orijentiranim uređivačkim stavom i kritikom vlasti	/	Uglavnom nacionalni, iako je dostupan široj publici i izvještava o međunarodnim temama	Nantes, Francuska	2012–2022. kao Nantes Révoltée; 2022–do danas kao Contre attaque

Radio Huay-acocotla	Pluralizam medija, lokalne vijesti, očuvanje kulture	Servis za autohtone zajednice i promoviranje očuvanja kulture i lokalnog razvoja	U vlasništvu organizacije civilnog društva Fomento Cultural y Educativo, A.C.	Regionalni, unutar Meksika	Meksiko	1965–do danas
Forum za medije zajednice Evrope	Mediji zajednice u Evropi	Platforma za mreže, nacionalne federacije i projekte aktivne u oblasti medija zajednice u Evropi	Mediji zajednice i njihova nacionalna udruženja u Evropi, uključujući Njemačku, Austriju, Francusku, Dansku, Sloveniju itd. 98 članova iz 25 evropskih zemalja	Evropa	Ured u Briselu	2004–do danas
Radio Študent	Nezavisno, alternativno izvještavanje i debata, alternativna kultura, muzičke supkulture, društveni pokreti, etničke manjine	Studentski radio i web-stranica	Studenti Univerziteta u Ljubljani (formalni osnivač: Studentska organizacija Univerziteta u Ljubljani)	Šire područje Ljubljane	Ljubljana, Slovenija	1969–do danas

Dok medije zajednice često u velikoj mjeri finansira njihova publika, među ostalim izvorima mogu biti filantropske donacije, finansijska sredstva međunarodnih razvojnih agencija, u određenoj mjeri, oglašavanje (iako je ono obično ograničeno zakonom), pa čak i vlasti. Zajednica kojoj mediji služe može imati različit nivo vlasništva nad određenim medijem. Mreža rudarskih radiostanica u Boliviji predstavlja jedan od najranijih primjera visokog nivoa vlasništva zajednice, jer nju je osmislila i osnovala, te njome upravljala, tehnički je vodila, finansirala i održavala njihova zajednica (Dagron, 2008, 16).³³

Historijski gledano, mediji zajednice su imali važnu ulogu u zadovoljavanju komunikacijskih potreba javnosti, dosljedno izvještavajući o zajednicama i temama koje su zanemarene kako u komercijalnim tako i u javnim medijima. Neki od ranih primjera su radiomreža Pacifica u SAD-u, koja je promovirala pacifističku ideologiju za vrijeme Drugog svjetskog rata, a kasnije i televizijski serijal Challenge for Change u Kanadi, a koja je 1967. godine demokratizirala proces proizvodnje kroz saradnju subjekata dokumentarnih filmova sa filmskim stvaraocima. U zapadnoj i centralnoj Evropi su prvi mediji koji su funkcionirali kao mediji zajednice osnovani 60-ih i 70-ih godina, iako uglavnom kao piratski mediji, a njihova je historija obilježena borbom za legalizaciju, a u posljednje vrijeme i zahtjevima za kontinuiranom finansijskom podrškom iz javnih fondova. Mapiranje koje su koalicija CMFE i Evropska platforma regulatornih

³³ Za pregled radiostanica širom svijeta koje služe kao primjer participativne komunikacije vidi Dagron, 2001. Također vidi knjigu koju su uredili Pajnik i Downing (2008) o onome što se naziva medijima civilnog društva.

tijela izvršili 2012. godine pokazalo je da je u cijeloj Evropi aktivno 2.237 radiostanica zajednice i 521 TV-stanica zajednice.³⁴ Naprimjer, na internetskoj platformi švicarskoga Crvenog krsta, <https://www.migesplus.ch/>, navodi se 38 migrantskih medija u Švicarskoj, tj. medija koji komuniciraju na jezicima migranata i koji govore o osobama migrantskog porijekla i namijenjeni su njima.

U regionu jugoistočne Evrope, sektor medija zajednice još uvijek je nedovoljno razvijen, ali mnogi mediji kojima upravljaju organizacije civilnog društva i koje finansira međunarodna donatorska zajednica funkcioniraju kao mediji zajednice jer pokrivaju teme od javnog interesa za lokalne zajednice, zanemarene drugdje.³⁵ Jedan od izuzetaka je Radio Študent u Ljubljani (Slovenija), kao jedan od najstarijih medija zajednice u Evropi, koji je osnovan 1969. godine za vrijeme studentskih protesta i koji i dalje nudi nekomercijalne programe te daje glas studentima i nedovoljno predstavljenim grupama u Sloveniji.³⁶

Brojna nacionalna i internacionalna udruženja medija zajednice, kao što su Udruženje medija zajednice (UK), Savez televizija zajednice u Austriji, Forum radiostanica zajednice u Evropi i Svjetsko udruženje radioemitera zajednice, pružaju podršku i lobiraju za bolji okvir politike prema medijima zajednice.

Izdvajamo: [SLUČAJ TELESTREET](#) (Italija)

Telestreet je primjer mreže lokalnih grupa koje građanima pružaju alternativne vijesti. Telestreet je pokret rođen u italijanskim metropolama, prvo sa Orfeo TV-stanicom, koja je emitirala nekoliko sati dnevno sa dometom od 200 metara. Osnovao ju je medijski teoretičar i aktivista Franko "Bifo" Berardi. Kasnije je pokret narastao i obuhvatao gotovo stotinu mini TV-stanica širom Italije. Ovi piratski mikroemiteri s vrlo ograničenim dometom nastali su kao reakcija na kontrolu tadašnjeg premijera Berlusconija nad medijima u zemlji. Oni se međusobno podržavaju u tehničkom pogledu i dijele web-arhiv materijala za radioemitiranje, čime povećavaju nacionalnu pokrivenost i osiguravaju održivu infrastrukturu uprkos skromnim ekonomskim i tehničkim sredstvima (Renzi, 2011, 36).

Historijski gledano, mediji zajednice su imali važnu ulogu kroz dosljedno izvještavanje o zajednicama i temama koje su zanemarene u komercijalnim i javnim medijima.

---

34 Podaci CMFE-a, na: <https://www.cmfe.eu/about>.

35 Ledanac, naprimjer, navodi Forum žena Prijepolje, web-stranicu Buka u Banjoj Luci i Krik u Srbiji kao primjere ovakvih medija civilnog društva (2016, 136–139), ali ih ima mnogo više.

36 Više na stranici Radija Študent, na: <https://radiostudent.si/info>.

3.1.3. Nezavisni mediji

Novinarski projekti i platforme koji pružaju nezavisne prikaze događaja u zemljama kojima vladaju represivne vlade predstavljaju nezaobilazna mjesta otpora i demokratske borbe. Štaviše, u medijskim sistemima koji su u najvećoj mjeri zarobljeni od strane političkih ili ekonomskih interesnih grupa kroz finansiranje i vlasničke odnose, nezavisni mediji su jedini koji pozivaju vlasti na odgovornost i izvještavaju o zanemarenim temama i gledištima.

Nezavisni mediji pozivaju vlast na odgovornost i izvještavaju o zanemarenim temama i gledištima.

Tabela 3: **PRIMJERI NEZAVISNIH MEDIJA**

Naziv	Tematsko područje	Vrsta platforme/ projekta	Glavni organizatori	Domet	Geografska baza	Trajanje
AcTVism	Nezavisne vijesti, politički pluralizam	<i>Online</i> medij koji se bavi temama od javnog interesa	Organizacija AcTVism	Internacionalni	Minhen, Njemačka	2014–do danas
El Faro	Nezavisne vijesti, politički pluralizam	Izvještavanje o korupciji, kriminalnim organizacijama itd.	Medijska kompanija Trípode S.A. de C.V.	Internacionalni (fokus na centralnoj Americi)	El Salvador do 2023/ San José (Kostarika)	1998–do danas
Rappler	Nezavisne vijesti, politički pluralizam	Nezavisni <i>online</i> izvor vijesti	Rappler Holding Corporation	Nacionalni +	Filipini	2012–do danas
Malaysiakini	Nezavisne vijesti, politički pluralizam	Nezavisni <i>online</i> izvor vijesti	Mikini Group Sdn Bhd (izdavač), u većinskom vlasništvu urednika i novinara	Nacionalni +	Malezija	1999–do danas
Ninja media (Mídia Ninja) (nema web-stranicu, umjesto toga vidi Menezes Teixeira, 2020)	Nezavisne vijesti, politički pluralizam	Objavlivanje alternativnih vijesti i komentara	Dvoje novinara, počeli od produkcijske mreže za kulturu Fora do Eixo	Nacionalni (Brazil)	Brazil	2011.

Bianet	Medijski pluralizam, sloboda medija	Objavljivanje nezavisnih sadržaja, posebno za nedovoljno zastupljene grupe i o njima	IPS Communication Foundation	Namijenjen nacionalnoj publici, ali je sadržaj vezan za geografska područja	Turska	2001–do danas
Kosovo 2.0	Nezavisno novinarstvo, medijski pluralizam	Platforma koja nudi novinarski sadržaj, izvještava o umjetnosti i kulturi, podstiče kritičko razmišljanje	Kosovo 2.0	Nacionalni	Kosovo	2010–do danas
Preportr Çohu	Medijski pluralizam, nezavisne vijesti	Web-stranica s jedinstvenim sadržajem	NGO Çohu	Nacionalni	Kosovo	2005–do danas
Online magazin Žurnal	Medijski pluralizam, nezavisne vijesti	Online medij koji nudi zanimljiv sadržaj od javnog interesa	Sedam zaposlenih u nevladinoj organizaciji CRMA i vanjski saradnici	Nacionalni, iako pokrivaju i regionalne i globalne teme	Bosna i Hercegovina	2009–do danas

Izdvajamo: **SLUČAJ KOSOVO 2.0** (Kosovo)

Kosovo 2.0, osnovano 2010. godine, pruža prostor za alternativne narative, dubinsku analizu, lične priče i različite perspektive. Platforma je poznata po svom jedinstvenom pristupu pripovijedanju i posvećenosti kritičkom razmišljanju i dijalogu. Kosovo 2.0 koristi multimediju, između ostalog, tekstove, fotoeseje, videosnimke i umjetničke projekte, za pokrivanje širokog spektra tematskih oblasti, uključujući socijalnu pravdu, politiku, rod, kulturu i ljudska prava. Kosovo 2.0 također nudi platformu mladim piscima, umjetnicima i aktivistima da prikažu svoj rad.

3.1.4. Projekti, centri i regionalne/internacionalne mreže za istraživačko novinarstvo

Novinarski centri i mreže, poput Međunarodnoga konzorcija istraživačkog novinarstva (ICIJ), Projekta izvještavanja o organiziranom kriminalu i korupciji (OCCRP) ili centara za istraživačko novinarstvo (BiH, Srbija i Crna Gora), omogućavaju zahtjevna, dugotrajna, skupa i često prekogranična istraživanja, što bi u drugim medijima bilo nemoguće iz razloga komercijalizacije, političke servilnosti ili, jednostavno, nedostatka resursa.

Novinarski centri i mreže omogućavaju zahtjevna, dugotrajna, skupa i često i prekogranična istraživanja, što bi u drugim medijima bilo nemoguće zbog komercijalizacije, političke servilnosti ili, jednostavno, nedostatka resursa.

Tabela 4: PRIMJERI CENTARA/MREŽA/PROJEKATA ISTRAŽIVAČKOG NOVINARSTVA

Naziv	Tematsko područje	Vrsta platforme/ projekta	Glavni organizatori	Domet	Geografska baza	Trajanje
Projekt "Pegasus"/ Projekt "Daphne"	Istraživačko novinarstvo, prekogranične istrage	Novinarski projekti	Organizacija Forbidden Stories	Internacionalni	Pariz, Francuska	2020–2021/ 2018.
Globalna mreža istraživačkog novinarstva	Istraživačko novinarstvo	Podrška i promocija istraživačkog novinarstva (kroz edukaciju, razmjenu, umrežavanje itd)	Preko 75 nezavisnih novinarskih organizacija	Internacionalni	Washington, SAD	2003– do danas
Međunarodni konzorcij istraživačkog novinarstva (ICIJ)	Istraživačko novinarstvo, prekogranične istrage	Mreža novinarskih i medijskih organizacija koje se bave istraživačkim novinarstvom	Center for Public Integrity (matična organizacija)	Internacionalni	Washington, SAD	1997– do danas
Projekt izvještavanja o organiziranom kriminalu i korupciji (OCCRP)	Istraživačko novinarstvo, prekogranične istrage	Mreža nezavisnih medijskih centara i novinara	Osnovali su ga novinari veterani, a organiziraju ga centri za istraživačko novinarstvo	Internacionalni	Amsterdam, Holandija	2006– do danas
BIRN, Balkanska istraživačka mreža	Istraživačko novinarstvo, medijski pluralizam	Projekti istraživačkog novinarstva, novinarske nagrade, stipendije	Uredi BIRN-a u cijeloj regiji, centralni ured u Sarajevu, BiH	Nacionalni centri, plus regionalna saradnja	Centri u sedam zemalja (ALB, BiH, KOS, MKD, SRB, CG, RUM)	Od 2005. (u zavisnosti od zemlje)– do danas
Centar za istraživačko novinarstvo (CIN)	Istraživačko novinarstvo	Platforma za istraživačko novinarstvo	CIN	Nacionalni	Bosna i Hercegovina	2004– do danas

Mreža za izvještavanje o kriminalu i korupciji	Istraživačko novinarstvo, medijski pluralizam	Istraživačko novinarstvo o kriminalu i korupciji	KRIK	Nacionalni, ali u izvještajima se prate i međunarodne teme	Srbija	2015–do danas
Istraživačka reporterska laboratorija (naročito epizoda “Ubistvo u Tetovu”)	Istraživačko novinarstvo, pristup informacijama od javnog značaja	TV-emitiranje	Nacionalna istraživačka reporterska laboratorija i javni servis MRT	Nacionalni	Sjeverna Makedonija	2023–do danas
Kallxo	Istraživačko novinarstvo, nezavisno novinarstvo	Platforma za istraživačko novinarstvo, monitoring, zagovaranje	BIRN i Internews Kosovo su osnivači platforme	Nacionalni	Kosovo	2012–do danas

Centri i mreže istraživačkog novinarstva su među rijetkim platformama koje dosljedno slijede najviše profesionalne standarde i doprinose uvidu javnosti u pitanja od javnog interesa.³⁷

Izdvajamo: **SLUČAJ PROJEKTA DAPHNE**

Daphne je bio novinarski istraživački projekt francuske novinarske organizacije Forbidden Stories (Zabranjene priče), koji je koordinirao rad 45 novinara iz 18 novinskih organizacija nakon atentata na maltešku istraživačku novinarku Daphne Caruana Galizia 17. oktobra 2017. godine. Novinari su se okupili i podijelili veliki broj informacija i dokumenata i te priče su objavile medijske organizacije širom svijeta. To je bio tek prvi međunarodni novinarski projekt Zabranjenih priča, koje su zasnovane na ideji da je istraživačko novinarstvo koje počiva na saradnji najbolja odbrana od cenzure. Nakon mnogih inicijativa istraživačkog novinarstva, slijede krivične istrage i ostavke državnih službenika. Nakon što je projekt “Daphne” objavio istraživačke priče, jedan od plaćenih ubica priznao je ubistvo malteške novinarku, biznismen s kojim se ubistvo dovodi u vezu je uhapšen, a premijer je podnio ostavku zbog veza državnih službenika s navedenim biznismenom (Simon, 2023, 16).

³⁷ Vidi, naprimjer, godišnje izvještaje BIRN-a.

3.1.5. Inicijative za podršku alternativnim, nezavisnim medijima

Medijski aktivizam uključuje i pružanje podrške alternativnim, nezavisnim, istraživačkim medijima. Ova podrška može uključivati napore za prikupljanje sredstava, pružanje logističke, tehničke i pravne podrške, mogućnosti za obuku, nabavku opreme i usvajanje znanja, te bilo koju drugu aktivnost kojom se razvijaju kapaciteti alternativnih medija za pružanje vrijednih sadržaja i doprinos javnoj debati.

Tabela 5: PRIMJERI INICIJATIVA ZA PODRŠKU ALTERNATIVNIM, NEZAVISNIM MEDIJIMA

Naziv	Tematsko područje	Vrsta platforme/ projekta	Glavni organizatori	Domet	Geografska baza	Trajanje
Platforma Novi dan	Funding of independent media	Platforma za donacije za nekoliko neprofitnih nezavisnih medijskih producenata (upotreba otvorenog standarda za prikupljanje novca posredstvom weba – WMS)	Nevladina organizacija “Danas” upravlja platformom. Mediji učesnici/ Oštro, In Media Res, Državljan D, Agrument – DJND	Nacionalni	Slovenija	2022–do danas
Radioprojekt “Prometheus”	Medijski pluralizam, radiozajednice	Pružanje podrške radiostanicama zajednice, zagovaranje povoljnih politika	Projektni tim radija Prometheus i volonteri	Nacionalni	Philadelphia, SAD	1998–do danas
Odbranimu OK radio	Medijski pluralizam, finansiranje medija	Crowdfunding kampanja za radio Vranje	Asocijacija ANEM	Nacionalni	Srbija	1990-e –do danas

Ove inicijative medijskog aktivizma doprinose izgradnji kapaciteta i održivosti nezavisnih i istraživačkih novinarskih platformi, koje su često suočene s teškom borbom na tržištu koje oblikuju određeni politički i poslovni interesi.

Izdvajamo: [SLUČAJ PLATFORME NOV DAN](#) (Slovenija)

Nov dan je eksperimentalna digitalna platforma, pokrenuta 2022. godine, s ciljem da doprinese održivosti nezavisnog novinarstva u Sloveniji, kroz prikupljanje novčanih priloga građana (engl. community fundraising) za pet nezavisnih medija u Sloveniji – Oštro, In Media Res, Mešanec, Državljan D, Agrument – DJND. Platforma je bazirana na standardu prikupljanja sredstava posredstvom weba, optimizaciji uključivanja korisnika i testiranju komunikacijskih strategija. Razvila ju je nevladina organizacija “Danes je nov dan”, koja se bavi pitanjima kao što su digitalna participacija i građanski aktivizam, transparentnost i javni nadzor. Akciju podržava fondacija Grant for the Web iznosom od 46.014 USD. Kao *crowdfunding* projekt, Nov dan teži ka osnaživanju članova zajednice kako bi oni održali platforme i sadržaje koje cijene i ka podsticanju kohezije, transformirajući medijsku publiku od pukih gledalaca u aktivne učesnike. Postoje i drugi slični primjeri prikupljanja sredstava u regionu jugoistočne Evrope. Oni se suočavaju sa izazovima koji se tiču ograničene čitanosti/slušnosti/gledanosti nezavisnih medija, niskih prihoda građana i teškoća u održavanju dugoročne podrške građana, ali pojedine platforme (uglavnom one koje nude jedinstven sadržaj i imaju lojalnu publiku) uspijevaju steći značajan dio svojih prihoda ovakvim prikupljanjem sredstava u zajednici.³⁸

[SLUČAJ RADIOPROJEKTA PROMETEJ](#) (Prometheus, SAD)

Prometej je još jedan inspirativan primjer podrške alternativnim medijima (u ovom slučaju, medijima zajednice). “Prometheus” je nevladina organizacija koja promovira participativno izražavanje zajednica, polazeći od ideje da medije trebaju kontrolirati zajednice kojima se obraćaju. Organizacija pruža podršku za pokretanje i upravljanje radiostanicama u zajednici – od podnošenja zahtjeva za licencu, izgradnje radiostanica do svakodnevnog rada. Jedna od najzanimljivijih akcija Prometheusa je organiziranje “radio barnraising”, gdje se u duhu amiške tradicije podizanja štala stotine volontera (inženjera, novinara, advokata, muzičara, aktivista, studenata i drugih) okupljaju da za tri dana izgrade radiostanicu (da podignu antenski stub i puste stanicu u eter). Ovakva saradnja sa stanicama pomaže i u izgradnji zajednica. Prometheus se također bavi često dugoročnim zagovaranjem određenih politika,³⁹ čemu se protive lobisti velikih privatnih emitera. Rad Prometheusa zasniva se na doprinosu pripravnika i volontera, pri čemu je njih preko 120 bilo angažirano tokom deset godina.

Ukratko, alternativne platforme, u svim svojim varijantama, neophodne su za poticanje demokratske komunikacije zaštićene od dominacije određenih komercijalnih i političkih interesa. One pokrivaju zanemarene teme, stavljaju zajednice u prvi plan i promoviraju učešće građana u komunikacijskim procesima. Ovi primjeri predstavljaju alternativne novinarske i komunikacijske platforme.

---

38 Vidi Hodžić i Petković, 2020, 25.

39 Jedno od najvećih dostignuća pokreta za reformu medija u SAD-u su rezultati desetogodišnje kampanje Prometheusa, koja je 2010. godine dovela do donošenja zakona kojim je otvoren eter za stotine novih radiostanica male snage kojima upravljaju različite zajednice.

3.2. ISTRAŽIVANJE, KAMPANJE I ZAGOVARANJE MEDIJSKIH REFORMI

U ovom se dijelu bavimo medijskim aktivizmom koji ima za cilj da preokrene negativne trendove u politikama i praksama koje se odnose na tradicionalni medijski i komunikacijski sektor. Primjeri medijskog aktivizma koji su ovdje predstavljeni razotkrivaju propuste i zahtijevaju promjene u medijskim politikama i praksama. Oni uključuju organizacije koje se bave: a) istraživanjima u medijskom i komunikacijskom sektoru, te b) kampanjama i zagovaranjem strukturnih i sistemskih promjena. Poglavlje je podijeljeno na potpoglavlja, na osnovu tematskih područja koje ove organizacije prate i u kojima zahtijevaju reforme.

3.2.1. Koalicije i mreže za reformu medija

Prva kategorija aktivizma za medijske reforme odnosi se na koalicije koje se oslanjaju na snagu svojih članova, uključujući organizacije civilnog društva i građane, kako bi osigurale uticaj na medijske politike i institucije. Neke od njih su prepoznate kao važni zagovornici medijskih reformi i konsultanti u procesu izrade medijskih politika. Neke se organiziraju u svrhu razmjene (medijskih sadržaja, iskustava, znanja), javnih kampanja i razvijanja kapaciteta svojih članova za medijski aktivizam. Nekoliko primjera je navedeno u tabeli 6.

Medijski aktivizam također ima za cilj preokrenuti negativne trendove u politikama i praksama koje se odnose na medije i komunikacijski sektor, između ostalog, kroz istraživanja, kampanje i zagovaranje strukturnih i sistemskih promjena

Tabela 6: PRIMJERI MREŽA I KOALICIJA ZA MEDIJSKE REFORME

Naziv	Tematsko područje	Vrsta platforme/ projekta	Glavni organizatori	Domet	Geografska baza	Trajanje
Udruženje za progresivnu komunikaciju APC	Kolektivna moć, digitalna inkluzija, upravljanje internetom kao javnim dobrom, pravičan ljudski razvoj, socijalna pravda, participativni politički procesi i održivost životne sredine	Istraživanje, zagovaranje, izgradnja mreža i kapaciteta, komunikacija i otvaranje ka zajednici	APC Incorporated je neprofitna, dobrotvorna organizacija registrirana u SAD-u	International	Melville, Južna Afrika (centralni ured) i drugi centri širom svijeta	1990– do danas

Koalicija civilnog društva Glas ljudstva	Medijske reforme kao jedna od njihovih tematskih oblasti	Predizborni zahtjevi civilnog društva za progresivne politike, uključujući medijske reforme + postizborni monitoring i zagovaranje	Koalicija nevladinih organizacija i građanskih grupa (više od 100), pojedinačne pristalice (nekoliko hiljada), koordinator je operativni tim od 10 do 15 nevladinih organizacija	Nacionalni	Slovenija	2021–do danas
Koalicija za slobodu medija	Medijske reforme, status novinara	Zagovaranje i učešće u izradi medijskih politika	Šest organizacija, uključujući udruženja medija i novinara	Nacionalni	Srbija	2021–do danas
Safe journalists Regionalna platforma Zapadnog Balkana za zagovaranje medijskih sloboda i sigurnosti novinara	Sigurnost novinara, prava novinara	Zagovaranje prava i sigurnosti novinara putem <i>online</i> platforme, baza podataka o napadima i pritiscima na novinare, upozorenja i saopćenja za štampu, istraživački izvještaji, izgradnja kapaciteta	Novinarske organizacije u: HR, BiH, KOS, SRB, MKD, CG (posljednji je sindikat), plus istraživač u Albaniji	Regionalni (Zapadni Balkan)	Srbija	2015–do danas

U smislu svog pravnog statusa i organizacione strukture, koalicije mogu biti formalno registrirane kao pravna osoba i imati centralni koordinacijski ured ili mogu djelovati kao neformalne zajedničke inicijative ne registrirajući se kao organizacije.

Izdvajamo: [KOALICIJA ZA SLOBODU MEDIJA](#) (Srbija)

Koalicija za slobodu medija predstavlja značajan primjer medijskog istraživanja i angažmana na zagovaranju. Okuplja šest organizacija civilnog društva koje se bave praćenjem, analizom i zagovaranjem progresivnih medijskih politika. Njihova misija uključuje zajednički angažman na temama koje se tiču prava novinara, sigurnosti novinara, javne potrošnje u medijskom sektoru i unapređenja medijskih zakona i samoregulatornog okvira. Koalicija je u nekoliko navrata bila uključena u izradu medijskih zakona i strategija. Dok su neke njihove sugestije usvojene (prije svega u formulaciji medijske strategije), druge se i dalje ignoriraju u aktuelnim nacrtima medijskih zakona, prije svega one o sprečavanju državnog vlasništva nad medijima i o obavezi medijskog regulatora da, nakon pritužbi građana, provjeri da li predmetni medijski sadržaj krši medijske propise.⁴⁰

40 Vidi više u tekstu na web-stranici mreže, na: <https://koalicijazaslobodumedia.rs/2023/10/25/koalicija-za-slobodu-medija-i-crta-pokrenuli-peticiju-za-izmene-medijskih-zakona/>.

3.2.2. Organizacije koje zahtijevaju medijske reforme u širokoj tematskoj oblasti slobode izražavanja

Na globalnom nivou postoji mnoštvo organizacija koje provode različite reforme koje se odnose na medije, uključujući ograničavanje koncentracije medijskog vlasništva i medijski pluralizam, očuvanje javnih servisa, osiguranje digitalne participacije, zaštitu privatnosti i ograničavanje nadzora nad građanima.

Tabela 7: **ISTRAŽIVANJE I ZAGOVARANJE JAVNOG INTERESA U SEKTORU MEDIJA I KOMUNIKACIJA**

Naziv	Tematsko područje	Vrsta platforme/ projekta	Glavni organizatori	Domet	Geografska baza	Trajanje
Better media	Medijske reforme, vlasništvo nad medijima, nezavisno reguliranje, javni servisi, transparentnost, obuzdavanje tehnoloških divova	Vođenje kampanja za nezavisne medije i srodna pitanja	Zadruga Better Media, s otvorenim članstvom	Nacionalni	London, Ujedinjeno Kraljevstvo	2018–do danas
Media Reform Coalition	Reforma medija, vlasništvo nad medijima, zajednička medijska dobra, budućnost novinarstva	Vođenje kampanja, peticije, istraživanja	Jezgro tima od pet ljudi, akademici, aktivisti i medijski producenti	Nacionalni	London, Ujedinjeno Kraljevstvo	2011–do danas
Free Press (FP)	Besplatan i otvoreni internet, odgovornost medija i platformi, kontrola medija, privatnost i nadzor	Javne kampanje, istraživanja i zagovaranje	FP, tj. 37 zaposlenih, uključujući advokate, aktiviste, istraživače, ljude koji prikupljaju sredstva i administratore	Nacionalni	Washington, SAD	2003–do danas
Derechos digitales	Sloboda izražavanja, privatnost i lični podaci, autorska prava i pristup znanju	Istraživanja, izvještaji, kampanje, prijedlozi javnih politika i zagovaranje	NVO Derechos digitales	Regionalni (Latinska Amerika)	Santiago, Čile (centralni ured)	2005–do danas
Friends of Canadian Broadcasting	Raznolikost medija, lokalne vijesti, reforma medijske politike, javni servis	Vođenje kampanja	NVO Friends of Canadian Broadcasting	Nacionalni	Kanada	1985–do danas

Projekt Media Watch	Mediji i demokratija, mediji, regulacija i samoregulacija, vlasništvo nad medijima, medijska etika itd.	Praćenje, analiza, izvještavanje. Časopis i serija knjiga Media Watch; izvještaji o praćenju netolerancije; smjernice i priručnici; javne debate, okrugli stolovi i konferencije	Mirovni institut, koji okuplja široku grupu saradnika iz medija, akademske zajednice i civilnog društva	Nacionalni, ali i prekogranični (jugoistočna Evropa, EU)	Slovenija u saradnji sa zemljama jugoistočne Evrope i EU	1997–2013 (završeno)
-------------------------------------	---	--	---	--	--	----------------------

Neke od ovih inicijativa pokrenute su kako bi se suprotstavile zabrinjavajućim trendovima. Naprimjer, Kampanja za slobodu štampe i emitiranja u Velikoj Britaniji je grupa za pritisak koja je pokrenuta 1979. godine kao odgovor na industriju štampe naklonjenu torijevcima u periodu agresivne politike vlade protiv sindikata. Ove organizacije i projekti pružaju uvjerljive argumente za medijske reforme. Neki od njih dali su važan doprinos procesima kreiranja politika i medijski regulatori i zakonodavci se redovno konsultiraju s njima.

Izdvajamo: [SLUČAJ FREE PRESS](#) (SAD)

Free Press je nevladina zagovaračka organizacija za medije koja predstavlja primjer potencijala organizacionog rasta i povećanja uticaja s akumuliranjem svog rada i nasljeđa. Osnovana 2003. godine s nekoliko zaposlenih, izrasla je u organizaciju sa značajnim brojem od preko 35 zaposlenih. Ponekad je snažno uticala na politiku Washingtona u odnosu na, recimo, vlasništvo nad medijima i neutralnost interneta,⁴¹ finansiranje javnih emitera i lažno medijsko izvještavanje (McChesney, 2009, 49). Free Press formira strateške koalicije s različitim ideološkim grupama, uključujući naprimjer Hrišćansku koaliciju i druge konzervativne aktiviste, povećavajući tako svoje šanse da izvrši određeni uticaj (Isto, 52).

[SLUČAJ FRIENDS OF CANADIAN BROADCASTING](#) (Kanada)

Friends of Canadian Broadcasting, ili samo Friends, zagovaračka je organizacija koja prati razvoj radiodifuzije u Kanadi i zalaže se za jačanje javnog servisa, ulaganje u kanadski sadržaj (uključujući i sadržaj na streaming servisima kao što su Netflix, Amazon i Disney) i proizvodnju lokalnih vijesti. Npr. zalaže se za politiku oporezivanja koja je povoljna za plasiranje reklama u kanadskim medijima (za razliku od globalnih *online* platformi), te za to da Google i Facebook daju naknadu kanadskim informativnim medijima za njihov sadržaj. Friends ima osnovno osoblje od 10 ljudi i više od 350.000 simpatizera širom zemlje i finansira se kroz donacije i prikupljanje sredstava u zajednici. Prilikom formuliranja ciljeva na kojima počivaju, oslanjaju se na nacionalna osjećanja, zalažući se za medijske politike koje omogućavaju da se čuje glas Kanađana, da se očuva nacionalna kultura i da se nude vijesti koje su važne Kanađanima.

41 Npr. sprečavanjem telekomunikacijskih kompanija da odlučuju koje web-stranice putuju najvećim brzinama.

3.2.3. Reaktivni aktivizam protiv retrogradnih političkih inicijativa sa zahtjevima za progresivnim promjenama politika

Medijski aktivizam uključuje i *ad hoc* akcije i zahtjeve da se zaustave retrogradni prijedlozi politike, kao i dugoročno zalaganje za pozitivna rješenja. Ova vrsta medijskog aktivizma može uključivati proteste, pisma, peticije, medijske kampanje i diskusije s predstavnicima javnog sektora (vidi nekoliko primjera u tabeli 8).

Medijski aktivizam uključuje i *ad hoc* akcije i zahtjeve da se zaustave retrogradni prijedlozi politika, kao i dugoročno zagovaranje za dobra zakonska rješenja.

Tabela 8: PRIMJERI AKTIVIZMA ZA ILI PROTIV PROMJENE POLITIKE

Naziv	Tematsko područje	Vrsta platforme/projekta	Glavni organizatori	Domet	Geografska baza	Trajanje
Media without choice	Porezi na medije, održivost, nezavisni mediji, sloboda medija	Offline rad na 24 sata u znak protesta protiv poreza na prihode od oglašavanja koji prijete da ograniče slobodu medija	24 medija, uključujući vodeći list <i>Gazeta Wyborcza</i> i tabloid <i>Fakt</i>	Nacionalni	Poljska	2. oktobar 2021.
Inicijativa protiv izmjena zakona o medijima (Nema web-stranice. Vidi više podataka ovdje)	Regulacija medija, sloboda medija	Lobiranje protiv izmjena Zakona o audio- i audiovizuelnim medijskim uslugama, kojima se nastoje regulirati <i>online</i> mediji dajući gotovo sudske nadležnosti regulatoru audio-vizuelnih medija	Novinari, BIRN Albanija, Albansko medijsko vijeće, Faktoje, Građanski kanal, Albanski centar za kvalitetno novinarstvo, Udruženje albanskih novinara, Albanski helsinški komitet itd.	Nacionalni (ali se susreti organiziraju u Tirani)	Albanija	2019–2022.
Mediji protiv izmjena zakona o medijima (Vidi više podataka u i zvještaju Udruženja novinara)	Transparentnost finansiranja medija, medijske politike	Lobiranje protiv izmjena Zakona o audio- i audiovizuelnim medijskim uslugama, dozvoljavanje državnog oglašavanja u medijima	Udruženje novinara Makedonije, Vijeće za medijsku etiku, Nezavisni sindikat novinara i medijskih radnika, Makedonski institut za medije	Nacionalni	Sjeverna Makedonija	2023–do danas
Unapređenje medijskih politika (Nema web-stranicu)	Kvalitetno novinarstvo, sloboda medija, transparentnost finansiranja medija	Zalaganje za medijske reforme	BIRN BIRN, Internews Kosovo	Nacionalni Nacionalni	Srbija Kosovo	2011–2019. 2007–2011. (završeno)

Izdvajamo: AKTIVIZAM PROTIV IZMJENA I DOPUNA ZAKONA O AUDIO- I AUDIOVIZUELNIM MEDIJSKIM USLUGAMA (Albanija)

U Albaniji su prisutni kontinuirani pokušaji da se uvede regulacija *online* medijskih sadržaja. Najnovijim predloženim izmjenama propisano je da regulatori imaju izvršna ovlaštenja da kažnjavaju i zatvaraju *online* medije u slučaju pritužbi građana na njihov sadržaj. Brojne organizacije civilnog društva protivile su se izmjenama jer one mogu ograničiti slobodu medija, budući da nezavisnost regulatora nije garantirana, a izvršne mjere su previše nejasne i restriktivne. Mediji i medijske organizacije organizirali su sastanke, sastavljali pisma i mišljenja protiv izmjena, učestvovali u raspravi sa nadležnom skupštinskom komisijom i organizirali protest ispred parlamenta u decembru 2019. godine, tokom plenarne sjednice. Zakon je ipak usvojen. Međutim, djelovanje domaćeg civilnog društva doprinijelo je mobilizaciji međunarodne javnosti i međunarodnim pritiscima za povlačenje zakona. Venecijanska komisija je objavila mišljenje u junu 2020. godine⁴², navodeći da je zakon "nejasan i da bi vjerovatno bio destimulativan, suzbijajući slobodnu diskusiju i politički govor". Zakon se u međuvremenu nije primjenjivao, a organizacije civilnog društva su ga u određenoj mjeri nastavile tematizirati u javnim raspravama, okruglim stolovima, TV-intervjuima itd. Konačno je povlačenje zakona najavljeno u oktobru 2022. godine.

---

42 Na: <https://www.coe.int/en/web/tirana/-/venice-commission-adopts-opinions-on-the-law-on-audio-visual-media-services-and-on-the-appointment-of-judges-to-the-constitutional-court>.

3.2.4. Medijski aktivizam protiv zloupotrebe zakona: monitoring, pravna podrška i zagovaranje radi sprečavanja zloupotrebe zakona

Postoji rastući globalni trend zloupotrebe zakona za pritiske na medije, novinare, aktiviste i druge nadzorne organizacije, što se naziva strateškim tužbama protiv učešća javnosti (u daljnjem tekstu: SLAPP – *strategic lawsuit against public participation*). Preciznije, radi se o zloupotrebi zakona, uključujući klevetu definiranu krivičnim ili građanskim zakonom, ali i zloupotrebu drugih zakona kao što su zakoni o intelektualnoj svojini, privatnosti i zaštiti podataka, kroz tužbe čiji je cilj zastrašiti, ušutkati i iscrpiti finansijske i psihološke resurse njihovih meta.⁴³ Ove tužbe imaju destimulirajući efekt na razotkrivanje krivičnih dijela i zloupotreba, na iznošenje alternativnih mišljenja i na javni angažman.

Iz ovih razloga medijski aktivizam protiv zloupotrebe zakona smatramo zasebnom kategorijom medijskog aktivizma, koja uključuje praćenje i razotkrivanje takve zloupotrebe zakona, pravnu podršku onima koji su joj meta i zalaganje za bolju regulativu kako bi se spriječile SLAPP tužbe (vidi primjere u tabeli 9).

Medijski aktivizam protiv zloupotrebe zakona uključuje praćenje i razotkrivanje zloupotrebe zakona, pravnu podršku žrtvama i zagovaranje bolje regulative kako bi se spriječile SLAPP tužbe.

Tabela 9: PRIMJERI AKTIVIZMA PROTIV ZLOUPOTREBE ZAKONA

Naziv	Tematsko područje	Vrsta platforme/ projekta	Glavni organizatori	Domet	Geografska baza	Trajanje
AKTIVIZAM PROTIV SLAPP TUŽBI						
Zaustavite zloupotrebu tužbi! (peticija)	Sloboda medija	Peticija za efikasnu anti-SLAPP regulativu u Evropi	CASE (Koalicija protiv SLAPP tužbi u Evropi), nevladine organizacije iz Evrope	Internacionalni (Evropa)	/	2023–do danas
Projekt "Mostovi za slobodu medija"	Sloboda medija SLAPP monitor	Praćenje i pružanje informacija o velikim sudskim predmetima koji uključuju povrede slobode medija	NVO Blueprint for Free Speech	Internacionalni	/	2019–do danas
Praćenje sudskih procesa protiv novinara	Sloboda medija, odgovornost medija	Praćenje i razotkrivanje zloupotreba zakona u procesima protiv novinara	Association Media and Law Studies	Nacionalni	Turska	2018–do danas

43 Parafrazirano iz instrukcija Evropskog parlamenta "Strateške tužbe protiv učešća javnosti" (SLAPP) iz 2023. godine.

OSTALI OBLICI MEDIJSKOG AKTIVIZMA PROTIV ZLOUPOTREBE ZAKONA

Article 19	Sloboda izražavanja, pravo na informacije	Praćenje prijetnji slobodnom izražavanju, lobiranje za progresivne zakone, izrada pravnih standarda za slobodno izražavanje, pristup informacijama, javni servis itd.	Article 19, nevladina organizacija	Internacionalni	Ujedinjeno Kraljevstvo	1987–do danas
Pravna mreža za zaštitu demokratije	Sloboda medija i nezavisnost javnog servisa	Korištenje pravnih znanja i sredstava, uključujući i u vezi s novim zakonom o javnom servisu (zaganje za depolitizirani model upravljanja na referendumu o zakonu i u procesu pred Ustavnim sudom)	Mreža četiri nevladine organizacije (Pravni centar, Amnesty International, Danes je nov dan, Institute Open) i grupa advokatskih kancelarija i advokata koji pružaju pravne savjete i usluge besplatno ili uz naplatu	Nacionalni	Slovenija	2020–do danas

Anti-SLAPP aktivizam uključuje prijedloge za rano odbacivanje zlonamjernih tužbi i prava na naknadu štete i troškova optuženog, treninge za pravosuđe o SLAPP-u, javni registar slučajeva SLAPP-a i poseban fond za finansijsku podršku onima koji se nađu na meti SLAPP-a. Godine 2023, na nivou EU, aktivizmom je obuhvaćeno i zagovaranje usvajanja Direktive protiv SLAPP-a.⁴⁴ Aktivisti podjednako nude pravne analize i prijedloge politika koji se tiču drugih zakona i politika, npr. u odnosu na javni RTV-servis, nezavisnost medijskih regulatora, garancije pristupa javnim informacijama itd.

Aktivisti podjednako nude pravne analize i prijedloge politika koje se tiču drugih oblasti, poput onih koji se odnose na javni RTV-servis, nezavisnost medijskih regulatora, garancije pristupa javnim informacijama itd.

Izdvajamo: [SLUČAJ PRAVNE MREŽE ZA ZAŠTITU DEMOKRATIJE LNPD](#) (Slovenija)

Mreža je osnovana tokom pandemije COVID-a 19 i formiranja vlade koju je predvodila Slovenska demokratska stranka, s ciljem da ponudi pravnu zaštitu i ospori restriktivne vladine mjere, kao što su ograničavanje prava na kretanje, ograničavanje uvida građana i učešća u procesu donošenja odluka, te da pruži podršku u slučajevima napada na nezavisne državne organe, pravosuđe, aktere civilnog društva i demonstrante. LNPD je formiran krajem 2020. godine, kada su Amnesty International Slovenija, Danes je nov dan, PIC – Pravno-informativni centar za nevladine organizacije i Zavod za kulturnu raznolikost Open udružili snage uz podršku i saradnju više advokatskih kancelarija, profesora prava i volontera. LNPD nudi savjete, podnosi žalbe državnim uredima, pomaže u podnošenju tužbi, podnosi krivične prijave protiv državnih službenika, organizira diskusije itd. Ustavni sud je poništio ili tražio da se poboljšaju propisi koje je osporio LNPD, a mreža je pokazala veliki potencijal solidarnosti u odbrani vladavine prava.

⁴⁴ Vidi više u otvorenom pismu koalicije CASE objavljenom na: <https://ipi.media/eu-anti-slapp-directive-cannot-be-a-missed-opportunity/>.

3.2.5. Medijski aktivizam zasnovan na rodnoj problematici

Medijski aktivisti koji se bave rodnom problematikom u medijskom i komunikacijskom sektoru rade na raznim pitanjima, uključujući pristup komunikacijskim platformama za žene i pripadnike LGBTIQ zajednice, pritiske i napade kojima su izloženi upravo zbog svog spola, roda i seksualnog identiteta, te zastupljenost ovih društvenih grupa u medijskim sadržajima. Ove inicijative medijskih aktivista, naprimjer, promoviraju bolje radno okruženje za novinarke i sigurnije i pravednije komunikacijsko okruženje za različite ranjive grupe i političke manjine.

Tabela 10: PRIMJERI RODNOG AKTIVIZMA U SEKTORU KOMUNIKACIJA

Naziv	Tematsko područje	Vrsta platforme/ projekta	Glavni organizatori	Domet	Geografska baza	Trajanje
Coalition for Women in Journalism (CFWJ)	Podrška za žene i LGBTQ novinare	Zalaganje za sigurno i poticajno profesionalno okruženje, mentorski program, izvještaji i kampanje o položaju novinarki	NVO CFWJ	Internacionalni	New York, SAD	2017–do danas
Feminist Internet Research Network (FIRN)	Pristup, veliki podaci, uticaj na ranjive populacije, rodno zasnovano nasilje na internetu, rodno zasnovani rad u digitalnoj ekonomiji	Istraživanja, zagovaranje, razmjena	Udruženje za progresivne komunikacije	Internacionalni	Melville, Australija (centralni ured), centri širom svijeta	2018–2021. (približno)
The Global Media Monitoring Project (GMMP)	Zastupljenost žena u informativnim medijima	Monitoring sadržaja medija koji se provodi svakih pet godina	Koordinator je Svjetsko udruženje za hrišćansku komunikaciju (WACC), volonteri aktivisti, istraživači i organizacije u 114 zemalja učesnica	Internacionalni	Centralni uredi WACC-a u Kanadi i Ujedinjenom Kraljevstvu	1995–do danas
Media monitoring	Odgovornost medija, raznolikost	Monitoring i objavljivanje izvještaja o medijskim sadržajima koji se tiču LGBTI identiteta	Udruženje za gay i lezbijska kulturna istraživanja i solidarnost (KAOS GL)	Nacionalni	Turska	2009–do danas

Izdvajamo: **FEMINISTIČKA MREŽA ZA ISTRAŽIVANJE INTERNETA**

(Feminist Internet Research Network – FIRN Australija)

FIRN vrši istraživanja zasnovana na podacima kako bi podstakao promjene u politici i zakonu, te u diskursu o internetskim pravima. Cilj mreže je osigurati da se potrebe žena, različitih rodni grupa i *queer* osoba uzmu u obzir u raspravama o internetskoj politici i odlučivanju. Mreža se bavi pitanjima kao što su rodno zasnovano *online* nasilje, pristup internetu za žene na globalnom jugu, participativno osmišljavanje tehnologije pametnih telefona, marginalizacija ranjivih grupa u internetskoj ekonomiji i mnoga druga. FIRN finansira Istraživački centar za razvoj interneta (IDRC).

3.2.6. Zagovaranje etičkog oglašavanja i demonetizacija neetičkih medijskih praksi

Medijski aktivisti se bave praćenjem, razotkrivanjem i suzbijanjem zloupotrebe oglašivačkih praksi i sredstava za održavanje platformi koje objavljuju sadržaje štetne za javnost, uključujući govor mržnje, diskriminatorni govor i dezinformacije, bez poštovanja mehanizama samoregulacije i novinarskih standarda pravičnosti i tačnosti. Ove se platforme oslanjaju na finansijska sredstva koja komercijalni brendovi i državna tijela troše na oglašavanje. Medijski aktivizam uključuje vođenje kampanja prema obje kategorije oglašivača kako bi uzeli u obzir korist (ili štetu) medijskih kuća po javni interes kada odlučuju gdje će plasirati svoje reklame, tj. promoviraju demonetizaciju mržnje, diskriminacije i dezinformacija u medijima (vidi primjere u tabeli 11).

Medijski aktivisti bave se praćenjem, razotkrivanjem i suzbijanjem zloupotrebe oglašivačkih praksi te vode kampanje za demonetizaciju mržnje, diskriminacije i dezinformacija u medijima.

Tabela 11: **PRIMJERI AKTIVIZMA ZA ETIČKO OGLAŠAVANJE I DEMONETIZACIJU NEETIČKIH MEDIJSKIH PRAKSI**

Naziv	Tematsko područje	Vrsta platforme/projekta	Glavni organizatori	Domet	Geografska baza	Trajanje
#KeinGeld-FürRechts (Nema novca za desnicu)	Sloboda medija, finansiranje medija	Online kampanja (blog, <i>tweet</i> i <i>hashtag</i>)	Gerald Hensel, privatno lice	Nacionalni, sa internacionalnim implikacijama	Njemačka	2016–2017.
Državljan D/ Citizen D	Medijska i informacijska pismenost, digitalna prava, suprotstavljanje finansiranju mržnje (u medijima) od strane vlasti	Praćenje oglašavanja javnih tijela i kompanija u medijima koji šire mržnju, <i>podcast</i> ...	NVO Zavod Državljan D (Domen Savič)	Nacionalni, uz saradnju sakterima iz jugoistočne Evrope i EU	Slovenija	2015–do danas

Ove kampanje doprinose javnoj raspravi o štetnim medijskim sadržajima i traže od oglašivača da usvoje etičke smjernice za plasiranje svojih oglasa. Konkretnije, traže od oglašivača da ne plasiraju oglase u medijima koji promoviraju mržnju, šire dezinformacije ili promoviraju ideologiju krajnje desnice.

Izdvajamo: [SLUČAJ NEMA NOVCA ZA DESNICU](#) (Njemačka)

Ono što je započeo Gerald Hensen, menadžer u oglašivačkoj agenciji, 2016. i 2017. godine, služi kao inspirativan primjer kako jedna osoba može pokrenuti ključnu raspravu koje dovode do važnih promjena. *Hashtag #KeinGeldFürRechts* je pozivao oglašivače da prestanu plasirati oglase na desničarskim web-stranicama koje šire dezinformacije. Neki izvori sugeriraju da su desničarske web-stranice koje su bile Hensenove mete prijavile pad prihoda ubrzo nakon što je tweet postao viralan (vidi post Goethe instituta). Štaviše, u diskusiji koja je uslijedila potaknute su određene velike kompanije u SAD-u da 2017. godine objave da će “prestati s reklamiranjem programa na YouTubeu, jer ova platforma ne može osigurati da se automatski emitirane reklame ne prikazuju na rasističkim, seksističkim ili drugim neetičkim videosadržajima”. Kao protivmjere, koncepti poput crnih i bijelih lista reklamnih okruženja i kontrolni mehanizmi kao što su pregledi emitiranih snimaka razmatrani su i realizirani neko vrijeme pod krilaticom “Brand Safety & Suitability” (Sigurnost i podobnost brenda) (Baumgarth et al., 2021, 19).

U Sloveniji, **Domen Savič i njegov NVO Zavod Državljan D** godinama vode sličnu kampanju koja obuhvata praćenje oglašavanja javnih tijela i kompanija u medijima koji sadrže govor mržnje, podcast i vođenje kampanja u medijima. Kampanja je uticala na parlamentarne rasprave na temu koruptivnog oglašavanja javnih preduzeća.

3.2.7. Provjera činjenica

Platforme za provjeru činjenica, uključujući i one koje djeluju širom regiona jugoistočne Evrope,⁴⁵ doprinose vidljivosti problema dezinformacija, promoviranju tačnosti izvještavanja u medijima i javnoj komunikaciji, te medijskoj pismenosti građana. Ove platforme se i umrežavaju, što omogućava praćenje obrazaca prekograničnog širenja lažnih vijesti. Njihov rad doprinosi otpornosti javnosti na dezinformacije.

Tabela 12: PRIMJERI PLATFORMI ZA PROVJERU ČINJENICA

Naziv	Tematsko područje	Vrsta platforme/ projekta	Glavni organizatori	Domet	Geografska baza	Trajanje
Digitalni forenzički centar	Odgovornost medija, provjera činjenica	Angažman na provjeri činjenica	Atlantsko vijeće	Nacionalni	Crna Gora	2020–do danas
Fake News Tragač	Odgovornost medija, lažno medijsko izvještavanje	Praćenje medijskog izvještavanja, izvještavanje o sadržajima koji sadrže dezinformacije i propagandu	Novosadska novinarska škola	Nacionalni	Srbija	2017–do danas
raskrinkavanje.me	Odgovornost medija, provjera činjenica	Angažman na provjeri činjenica	Centar za demokratsku tranziciju	Nacionalni	Crna Gora	2018–2023. (traje i dalje)
Faktoje	Provjera činjenica, transparentnost državnih institucija	Angažman na provjeri činjenica	Faktoje	Nacionalni	Albanija	2018–do danas
Raskrinkavanje	Borba protiv dezinformacija, propagande i obmanjujućih informacija, provjera činjenica	Platforma za provjeru činjenica	Nevladina organizacija "Zašto ne"	Nacionalni	Sarajevo, BiH	2017–do danas

Javnost sve više posjećuje ove web-stranice, a njihove izvještaje prenose i tradicionalni mediji.

45 Među njima su platforme: Raskrinkavanje.ba (BiH), Raskrinkavanje.me (CG), Faktograf.hr (HR), Raskrikavanje.rs (RS), FakeNews Tragač (RS), Razkrinkavanje.si (SLO) i F2N2.mk (MK).

Izdvajamo: [SLUČAJ PLATFORME RASKRINKAVANJE](#) (BiH)

Platformu za provjeru činjenica Raskrinkavanje 2017. godine osnovalo je Udruženje građana "Zašto ne". To je platforma koja na osnovu pritužbi čitalaca i viralnosti provjerava da li *online* mediji i društvene mreže sadrže problematične medijske sadržaje, uključujući dezinformacije i lažne vijesti. Platforma se 2020. godine pridružila partnerstvu s Facebookom (Third Party Fact-Checking Program).⁴⁶ Nakon što se po provjeri određeni sadržaj označi kao lažan, Facebook postavlja zastavicu na sporni sadržaj i smanjuje domet ovih objava, te obavještava one koji šire sadržaj. Na ovaj se način smanjuje problematični sadržaj i domet onih koji šire dezinformacije, kao i njihov profit. Ako se objava ispravi, Facebook će povući svoje sankcije.

---

⁴⁶ Za više o programu, vidi: <https://www.facebook.com/formedia/mjp/programs/third-party-fact-checking>.

3.2.8. Aktivizam za odgovornost medija

Medijski aktivizam uključuje i zalaganje za veću odgovornost za sadržaj koji objavljuju mediji i nenovinarske *online* platforme. Ova vrsta aktivizma podrazumijeva praćenje i otkrivanje štetnih medijskih sadržaja i zagovaranje bolje (samo)regulacije.

Tabela 13: PRIMJERI AKTIVIZMA ZA ODGOVORNOST MEDIJA

Naziv	Tematsko područje	Vrsta platforme/ projekta	Glavni organizatori	Domet	Geografska baza	Trajanje
Hacked Off	Sloboda medija, odgovornost medija	Vođenje kampanje za reformu regulacije štampe, uključujući kaznena ovlaštenja, arbitražu, povlačenje sadržaja i izvinjenje	Osnovni tim se sastoji od devet novinara, advokata, akademika i žrtve hakiranja telefona	Nacionalni	London, Ujedinjeno Kraljevstvo	2011–do danas
FAIR	Odgovornost medija, nezavisno izvještavanje i srodna pitanja	Preispitivanje medijskih praksi kojima se marginalizira javni interes, otkrivanje zanemarenih priča itd.	NVO Fairness and Accuracy, ključno osoblje čine novinari i akademici	Nacionalni	New York, SAD	1986–do danas
Praćenje govora mržnje u medijima	Govor mržnje, odgovornost medija	Provođenje i podržavanje studija	Fondacija Hrant Dink (projekt "Asulis")	Nacionalni	Turska	2009–do danas
Mapiranje mržnje	Odgovornost medija, govor mržnje, diskriminatorni govor, poricanje genocida	Baza podataka	BIRN BiH	Nacionalni	Sarajevo, BiH	2021–do danas

Izdvajamo: **SLUČAJ HACKED OFF** (UK)

Hacked off je kampanja koja zahtijeva regulaciju sektora štampe u Ujedinjenom Kraljevstvu. Osnovana je kao reakcija na hakerski skandal u UK, koji je izašao u javnost 2011. godine, kada je otkriveno da su zaposlenici sada ugašenih *News of the World* i drugih britanskih novina u vlasništvu Ruperta Murdocha učestvovali u hakiranju telefona, podmićivanju policije i nepriličnom uticaju u potrazi za pričama.⁴⁷

47 Iako se ovdje ne slažemo da je regulacija sektora štampe nužno najbolji okvir, Hacked off spominjemo samo kao jedan od primjera zalaganja za medijsku odgovornost i (samo)regulaciju.

3.2.9. Druge inicijative za praćenje medija i nadzor

Medijski aktivizam također uključuje nadzor i praćenje medijskog i komunikacijskog sektora s fokusom na praćenje sadržaja (uključujući govor mržnje i dezinformacije), praćenje medijskog okruženja, uključujući vlasništvo i finansiranje medija itd. U tabeli 14 navodimo primjere ovih tzv. *watchdog* projekata i kampanja.

Tabela 14: PRIMJERI INICIJATIVA ZA PRAĆENJE I NADZOR

Naziv	Tematsko područje	Vrsta platforme/ projekta	Glavni organizatori	Domet	Geografska baza	Trajanje
Mérték media monitoring	Sloboda medija, regulacija medija, medijsko tržište, medijski sadržaji	Analize o raznim temama vezanim za medije (npr. finansiranje od strane vlasti, nezavisnost medijskog regulatora itd.)	Šest stručnjaka plus ostalo osoblje i vanjski saradnici	Nacionalni, ali neke analize se odnose na centralnu Evropu i šire	Mađarska	2011–do danas
Real 411	Borba protiv dezinformacija, govora mržnje, poticanja na kriminal i uznemiravanja	1) Istraživanje, monitoring i analiza 2) Zagovaranje, sudski procesi i lobiranje 3) Angažman zajednice i publike 4) Izgradnja vještina za medije i javnost	Nevladina organizacija "Media Monitoring Africa" (MMA) i Nacionalni forum urednika Afrike (SANEF)	Regionalni	Johannesburg, Južnoafrička Republika	2019–do danas
Media.ba	Odgovornost medija, nezavisnost medija, kvalitetno novinarstvo	Web-stranica koja nudi vijesti, analize, istraživanja i edukativne materijale o medijima i komunikacijama u BiH i šire	Mediacentar Sarajevo	Nacionalni	Sarajevo, BiH	1995–do danas
BIA Izvještaji o praćenju medija	Sloboda medija, odgovornost medija	Provođenje monitoringa i objavljivanje godišnjih i kvartalnih izvještaja	Fondacija za komunikacije IPS/Bianet (Erol Önderoğlu)	Nacionalni (tj. lokalni, regionalni i nacionalni)	Turska	2001–do danas

Izdvajamo: [IZVJEŠTAJI O MONITORINGU MEDIJA MREŽE BIA KOJE OBJAVLJUJE FONDACIJA ZA KOMUNIKACIJE IPS](#) (Turska)

Kvartalni i godišnji monitoring izvještaji mreže BIA pružaju važan prikaz kršenja slobode medija u Turskoj, uključujući proizvoljno krivično gonjenje po optužbama za kršenje turskog Krivičnog zakona i Zakona o borbi protiv terorizma, zatvorske kazne, administrativne novčane kazne, fizičko nasilje od strane snaga sigurnosti, optužbe za "članstvo u terorističkoj organizaciji", rasprave, izmjene zakona, nacionalne i internacionalne kampanje i izvještaje. Izvještavanje i prikupljanje podataka vrši Erol Önderoğlu, predstavnik Reportera bez granica (RSF), koji prati vijesti, kontaktira nevladine organizacije, advokate, novinarske organizacije i novine radi sastavljanja izvještaja. Ovi izvještaji će se uskoro dijeliti putem pretražive baze podataka za praćenje medija, koja predstavlja izvor informacija za novinare, akademike, advokate, aktiviste, međunarodnu zajednicu i širu javnost i koja je prilagođena korisnicima. Izvještaji o monitoringu medija IPS-a su važan izvor informacija za međunarodne, međuvladine i nacionalne organizacije koje vrše pritisak na državne vlasti reagirajući na pravne radnje protiv novinara, pisaca, izdavača i akademika.

Medijski aktivizam uključuje osnaživanje novinarstva od javnog interesa, praćenje i zagovaranje javnog interesa u medijskom i komunikacijskom sektoru.

3.3. IZGRADNJA KAPACITETA MEDIJA, NOVINARA I GRAĐANA

Konačno, medijski aktivizam uključuje aktivnosti na izgradnji kapaciteta za novinarstvo u interesu javnosti, te kapaciteta za praćenje i zagovaranje u interesu javnosti u sektoru medija i komunikacija. Primjeri su navedeni u tabelama 15 i 16.

Tabela 15: PRIMJERI INICIJATIVA ZA IZGRADNJU KAPACITETA NOVINARA I MEDIJA

Naziv	Tematsko područje	Vrsta platforme/ projekta	Glavni organizatori	Domet	Geografska baza	Trajanje
Radionice o digitalnoj sigurnosti	Medijska pismenost, digitalna sigurnost, pristup informacijama	Radionica za braniocima ljudskih prava, novinare i aktiviste	Mreža Thai Netizen	Nacionalni	Tajland	2008–do danas
Slobodni glasovi	Edukacija novinara	Program stažiranja za novinare	Mediacentar Sarajevo	Nacionalni	Sarajevo, BiH	2016–do danas
Novinarke protiv nasilja prema ženama	Kvalitet medija, izvještavanje o ženama izloženim nasilju	Senzibilizacija novinara	UNDP i Fond B92	Nacionalni	Srbija	2017–do danas

Tabela 16: **PRIMJERI INICIJATIVA ZA IZGRADNJU KAPACITETA GRAĐANA (ZA MEDIJSKU PISMENOST I AKTIVIZAM)**

Naziv	Tematsko područje	Vrsta platforme/ projekta	Glavni organizatori	Domet	Geografska baza	Trajanje
Edukacija o medijskoj pismenosti	Medijska pismenost	Inicijativa za uvođenje medijske i informacijske pismenosti u nastavne planove i programe formalnog obrazovanja	Albanski institut za medije u partnerstvu sa Ministarstvom obrazovanja i javnim i privatnim fakultetima	Nacionalni	Albanija	2020–2024 (traje i dalje)
Omladinski kampovi medijske pismenosti	Medijska i informacijska pismenost	Edukativni kampovi	Mediacentar Sarajevo	Nacionalni	Sarajevo, BiH	2018–do danas
Edukacija o medijskoj pismenosti	Edukacija o medijskoj pismenosti	Kreiranje praksi medijske pismenosti, istraživačke aktivnosti, kvizovi iz medijske pismenosti, paneli	Novosadska novinarska škola	Nacionalni	Srbija	2006–do danas
Edukacija o medijskoj pismenosti	Medijska i informacijska pismenost	Saradnja vladinog i nevladinog sektora, uz podršku IREX-a, na uvođenju edukacije o medijskoj pismenosti u škole	IREX, Makedonski institut za medije, Institut za komunikologiju i Omladinski obrazovni forum, u saradnji s Ministarstvom obrazovanja i nauke i Zavodom za razvoj	Nacionalni	Sjeverna Makedonija	2021–2025.
Projekt "Mladi novinari"	Edukacija o medijskoj pismenosti, obuka iz novinarstva, provjera činjenica	Edukacija o emedijskoj i informacijskoj pismenosti za mlade, pružanje medijskog iskustva, uključivanje u provjeru činjenica	UNICEF Crna Gora, UNICEF, Albanski institut za medije, Faktoje, ACQJ, Građanski kanal, projekt "Globalni glasovi"	Nacionalni	Crna Gora/ Albanija	2018–do danas 2000–do danas (projekt se često ponavlja)
Edukacija o medijskoj pismenosti	Medijska i informacijska pismenost	Inicijativa za uvođenje edukacije o medijskoj i informacijskoj pismenosti u formalno obrazovanje	Institut za medije Crne Gore	Nacionalni	Crna Gora	2019–do danas

Izdvajamo: UVOĐENJE EDUKACIJE O MEDIJSKOJ PISMENOSTI

(Crna Gora i šire)

Obrazovni sistem u Crnoj Gori obuhvata medijsku pismenost kao izborni predmet u gimnazijama (gimnazijalci čine samo 30% ukupnog broja srednjoškolaca u zemlji), ali ne i u stručnim i osnovnim školama. Zato se Institut za medije Crne Gore, sa stručnjacima za medijsku pismenost i drugim partnerima iz civilnog društva i škola, već nekoliko godina zalaže za uvođenje medijske pismenosti u sve škole. Nakon intenzivne kampanje civilnog društva od 2018. do 2022. godine, zvanični podaci Ministarstva prosvjete pokazuju sve veći interes srednjoškolaca za medijsku i informacijsku pismenost i veću osposobljenost nastavnika u formalnom i neformalnom obrazovanju u ovoj oblasti. Vlasti su 2022. godine odlučile da obrazovanje o medijskoj pismenosti uvedu kao izborni predmet za učenike u svim osnovnim školama u Crnoj Gori. Pored toga, učenici će 2023. godine moći izučavati ovaj predmet na osnovu obrazovnog programa koji su pripremili Institut za medije i vanjski stručnjaci. Zavod za školstvo, Agencija za elektronske medije i Institut za medije su pokrenuli kampanju promocije ovog predmeta i edukacije nastavnika u osnovnim školama. To je jedna od najuspješnijih inicijativa Instituta za medije Crne Gore, njegovih partnera iz državnih institucija i stručnjaka za medijsku pismenost. Ona predstavlja primjer sinergije zajedničkih inicijativa državnih institucija, organizacija civilnog društva i stručnjaka za medijsku pismenost.

Slične inicijative su u toku u Albaniji, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji, što pokazuje da postoji značajna politička volja u cijelom regionu da se radi na ovom pitanju. Preporučuje se razmjena iskustava u ovim inicijativama unutar područja jugoistočne Evrope.

3.4. MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE, MREŽE I DONATORSKE INICIJATIVE ZA SLOBODU I RAZVOJ MEDIJA

Na kraju treba spomenuti i **međunarodne organizacije i mreže za razvoj medija i zaštitu novinara**, kao što su Komitet za zaštitu novinara, Reporteri bez granica, Globalna mreža nacionalnih organizacija za razvoj medija (GFMD) i IFEX,⁴⁸ koje predstavljaju poseban okvir za kontinuirani medijski aktivizam kako mreža tako i njihovih pojedinačnih članova.⁴⁹ One koriste svoje kapacitete i uticaj da putem globalnih medijskih kampanja upozoravaju na represiju i nasilje nad novinarima i medijima, te da direktno rade s vladama i zahtijevaju slobodu za novinare. Organizacije za razvoj medija također pružaju podršku nezavisnim medijima kroz finansiranje, razvoj modela finansiranja, podržavanje razvoja javnih servisa, lobiranje za bolje finansiranje i politike koje se tiču novinarstva, te pružanje stipendija i obuke.

Postoje i **međunarodni fondovi**, kao što su Međunarodni fond za razvoj medija (IMDF), Međunarodni fond za novinare i drugi fondovi posvećeni razvoju medija i podršci medijskom aktivizmu. Osnivanje Međunarodnog fonda za medije od javnog interesa 2021. godine, od strane vladinih odjela i agencija SAD-a i drugih zemalja (Danske, Švicarske, Švedske, Tajvana, Novog Zelanda, Estonije itd.), zajedno s privatnim donatorima (Google, Fondacija Ford, Craig Newmark Philanthropies itd.), rezultat je prepoznavanja potrebe za dugoročnom i značajnijom pomoći medijima, naročito u neprijateljskom političkom okruženju i s ograničenom podrškom javnosti.⁵⁰

---

48 Osim uobičajenih saopćenja za javnost i zagovaranja, Reporteri bez granica učestvuju u aktivističkim egzibicijama, poput ometanja paljenja Olimpijske baklje 2008. godine razvijanjem transparenta na kojem olimpijske prstenove zamjenjuju međusobno povezane lisice.

49 Međutim, mapiranje organizacija za razvoj medija bilo bi izvan obima ovog izvještaja.

50 Za sada se ne zna da li će Fond privući više sredstava za medije, kao što je planirano, ili će samo preusmjeriti postojeća sredstva, ali prvi podaci pokazuju da je Fond ostvario samo polovinu od procijenjenih 100 miliona američkih dolara potrebnih za postizanje održivosti (Simon, 2023, 28).

IV.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Medijski aktivizam daje zapažene rezultate – od sprečavanja donošenja retrogradnih medijskih zakona, provođenja zakona protiv korumpiranih osoba na vlasti, preko istraživanja i informiranja javnosti o temama od javnog interesa koje se tiču medija i komunikacija, osnaživanja medija i novinara za odbranu i održivost novinarstva u javnom interesu, te do osnaživanja građana za medijsku pismenost, za otpornost na štetne medijske prakse i za zahtijevanje slobode i odgovornosti medija i medijskih reformi, odnosno izmjena medijskih politika i praksi. Štaviše, postojanje medijskih aktivista samo po sebi je uspjeh jer unosi neophodne alternativne glasove u javnu debatu o našim medijima, prkoseći sve većem zarobljavanju medija od strane političkih i ekonomskih moćnika.

U zemljama gdje se provodi projekt “Naši mediji”, inicijative medijskog aktivizma uglavnom vode nevladine organizacije i novinarska udruženja, donekle alternativni mediji i proizvođači medijskih sadržaja, naučni radnici i slične interesne grupe. Inicijative medijskog aktivizma stoga često zavise od finansiranja vezanog za pojedinačne, kratkoročne projekte i institucionalne ciljeve. Međutim, mnoge inicijative zagovaranja medijske politike bile su dobrovoljne, uključujući *ad hoc* inicijative kao reakcija na retrogradne zakonske prijedloge, ali i dugoročne inicijative, kao što su koalicije za uvođenje medijske pismenosti. Ove inicijative uključivale su angažiranje pojedinaca kao što su aktivisti civilnog društva, edukatori, novinari i istraživači, ali povremeno i besplatne usluge advokata, kreativnih agencija koje daju besplatna rješenja za vizuelni materijal i slogane, štamparija koje osiguravaju besplatno štampanje plakata i naljepnica sa sloganima kampanje, kulturnih radnika i umjetnika (“artivizam”), uključujući glumce, slikare i muzičare, ali i one koji pružaju usluge u kulturnim industrijama i koji svoju umjetnost ili infrastrukturu posvećuju kampanjama za medije i demokratiju.

Na osnovu mapiranja slučajeva medijskog aktivizma, predlažemo tipologiju, koja ima za cilj ponuditi informacije za budući medijski aktivizam i inicijative medijske pismenosti unutar i izvan regionalnog projekta “Naši mediji”.

Tabela 17: **VRSTE MEDIJSKOG AKTIVIZMA**

<p>Alternativne platforme, koje nude relevantan, nedovoljno zastupljen sadržaj:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Platforme za građansko novinarstvo b. Blogovi (uključujući blogove o medijima i komunikacijama, kao i blogove o drugim nedovoljno zastupljenim temama od javnog značaja) c. Mediji zajednica d. Nezavisne medijske kuće e. Projekti, centri i regionalne/međunarodne mreže istraživačkog novinarstva f. Inicijative za podršku alternativnim platformama (prikupljanje sredstava, logistička i druga podrška)
<p>Alternativne platforme za pružanje internetskih usluga</p> <p>Web-hosting, webmail, <i>online</i> platforme zajednica, blog servis (hosting i pohranjivanje podataka s bloga)</p>
<p>Istraživanje, kampanje i zagovaranje medijskih reformi</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Koalicije za medijske reforme b. Inicijative za širok spektar medijskih reformi (između ostalog, kroz istraživanja i zagovaranje) c. Reakcije na retrogradne prijedloge politika i zahtjevi za progresivne izmjene politika d. Medijski aktivizam protiv zloupotrebe zakona: praćenje, pravna podrška i zagovaranje u cilju sprečavanja zloupotrebe zakona e. Medijski aktivizam zasnovan na rodnoj problematici (uključujući predstavljanje žena i LGBTIQ zajednice u komunikacijama i pitanje pristupa medijima i tehnologijama) f. Aktivizam za etičko oglašavanje i demonetizaciju neetičkih medijskih praksi g. Provjera činjenica h. Aktivizam za jačanje medijske odgovornosti i. Druge inicijative za praćenje i nadzor medija (uključujući praćenje slobode izražavanja, praćenje medijskog sadržaja, oglašavanja itd.)
<p>Izgradnja kapaciteta</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Inicijative usmjerene ka izgradnji kapaciteta medija i novinara (treninzi, studentske posjete, tehnička i logistička podrška itd.) b. Inicijative usmjerene ka izgradnji kapaciteta građana (obuka iz medijske i informacijske pismenosti, provjera činjenica, praćenje štetnih medijskih praksi itd.)

Da bi medijski aktivizam imao veći kulturni i politički odjek, on mora privući različite grupe građana, kao što su roditelji, bibliotekari, mladi itd. Buduća mobilizacija građana zavisit će od sposobnosti medijskih aktivista da reaguju na svakodnevne brige različitih društvenih grupa i da govore o posljedicama nedemokratske politike i prakse na ono što građani već smatraju bitnim.⁵¹ Naprimjer, tema od značaja za roditelje može biti destruktivni uticaj komercijalnih medija na socijalizaciju djece, dok je otvoreni pristup informacijama možda tema koja brine bibliotekare i edukatore.

Inicijative medijskog zagovaranja često nailaze na snažan otpor tradicionalnih medija zarobljenih korumpiranim političkim i ekonomskim interesima, kao i onih koji imaju najviše koristi od postojeće medijske politike i kulture, što onemogućava pošteno i relevantno medijsko praćenje tema i aktivnosti medijskog zagovaranja. Novinari i njihova udruženja nemaju dovoljno snage da se odupru i suprotstave interesima svojih poslodavaca budući da su tržišta mala i nude ograničene mogućnosti za alternativno zapošljavanje. U jednom od posljednjih *online* sadržaja koji je objavila Kampanja za slobodu štampe i radiodifuzije (CPBF UK) 2018. godine, navedeno je da je kolektivno organiziranje čak i unutar velike medijske industrije poput one u Ujedinjenom Kraljevstvu u praksi ograničeno. Novinarska udruženja povezana s Kampanjom imala su milione članova (u jednom trenutku 4,4 miliona, kako je navedeno na web-stranici), ali je njihova podrška bila ograničena, te je "vođenje kampanje izvana umjesto unutar medijske industrije razvodnilo mogućnost primjene direktnog pritiska na poslodavce, a indirektnog na političare" (web-stranica CPBF-a).

Pojedine inicijative medijskog aktivizma uzimaju maha u regionu. Činjenica da su u toku inicijative za uvođenje medijske pismenosti u nastavne planove i programe formalnog obrazovanja u četiri zemlje regiona (Srbija, Crna Gora, Albanija, Sjeverna Makedonija) pokazuje da postoji sve veća senzibilizacija državnih zvaničnika i sve veća politička volja da se pozabave ovim pitanjem, pa bi medijski aktivisti trebali iskoristiti ovaj zamah da poguraju daljnje promjene.

Manje je vjerovatno da će druge vrste aktivnosti dobiti sličnu podršku jer osporavaju dominantne interese (državnih zvaničnika, ključnih oglašivača i komercijalnih medija). Takve medijske reforme će stoga zavisiti od političkih lomova i prilika do kojih bi moglo doći kao rezultat partijsko-političke dinamike i podjela, ali i od uticaja društvenih pokreta i inicijativa koji nisu usmjereni na medije.

Reagirajući na zabrinjavajuće prakse i inicijative za usvajanje politika koje smo vidjeli širom regiona, medijski aktivizam predstavlja važno sredstvo u sprečavanju daljeg pada integriteta medija i komunikacija. Gdje je to moguće, medijski aktivisti bi trebali postaviti ciljeve i sistematski se zalagati za suštinska poboljšanja medijskih politika i praksi. Dio toga može se ostvariti kroz učešće

Da bi medijski aktivizam imao veći kulturni i politički odjek, on mora privući različite grupe građana, kao što su roditelji, bibliotekari, mladi itd. Buduća mobilizacija građana zavisit će od sposobnosti medijskih aktivista da govore o posljedicama nedemokratske politike i prakse na ono što građani već smatraju bitnim.

Medijski aktivizam važan je alat u sprečavanju daljnjeg pada integriteta medija i komunikacije. Gdje je to moguće, medijski aktivisti trebali bi postaviti ciljeve i sistematski zagovarati suštinska poboljšanja medijskih politika i praksi.

⁵¹ Historijski gledano, angažman građana u medijskom aktivizmu bio je ograničen, osim u vremenu društvenih previranja i promjena, između ostalog, zbog svakodnevnih životnih opterećenja i shvatanja da su pitanja medija i komunikacija daleko od svakodnevnih briga građana.

u radnim grupama za izradu zakona i u drugim institucionalnim procesima koji se tiču medija i komunikacija. Naprimjer, organizacija Free Press je postala redovni savjetnik u izradi medijskih politika u SAD-u.

U smislu dometa i kapaciteta, snaga komunikacijskih platformi koje utjelovljuju interese vlada i korporacija ostaje nemjerljivo veća od uticaja medijskih aktivista. Kako Bob Hackett tvrdi: "Malo je vjerovatno da će se reforma medija postići bez općeprihvaćenog pokreta posvećenog ovom cilju. Samo kontinuirani pritisak javnosti može uvjeriti vlade da ospore moć i izazovu gnjev medijskih konglomerata" (2016, N/A).

Uspješne strategije medijskih reformi uključuju promišljene, velike koalicije (koje uključuju različite grupe), s ciljem povećanja dometa i omogućavanja političke djelotvornosti. Povezivanje između lokalnih, nacionalnih i internacionalnih aktivnosti, kao i između građanstva i donosilaca odluka, vjerovatno će omogućiti i razmjenu znanja i resursa, povećati domet i postići veći uticaj. Međunarodna saradnja i koordinacija medijskih aktivista je ključna jer su mnoge teme koje se tiču medijskog aktivizma globalne i obuhvataju pitanja trgovine, ekonomske regulatorne politike i rada tehnoloških divova i *streaming* platformi. Na pitanjima koja se tiču posebno štetnih sadržaja, koordinacija aktivista unutar zemalja koje dijele sličnu kulturu i jezik može ostvariti veći uticaj i rezultirati pozitivnim koracima u marginalizaciji govora mržnje, diskriminatornoga govora i dezinformacija.

Dobre prakse medijskog aktivizma su izvor inspiracije za moguće buduće akcije, a zajedno promoviraju ideju da medijski aktivizam može i treba imati veoma različite oblike i baviti se raznim pitanjima kako bi doveo do suštinskih reformi. Budućnost medija je ključno političko pitanje i medijski aktivisti moraju napraviti niz pokušaja i modela mobilizacije šireg građanstva u odbrani javnog interesa u medijskom i komunikacijskom sektoru. Edukacija iz oblasti medijske i informacijske pismenosti mora biti dio strategije mobilizacije građana, kao sredstvo za promoviranje interesa građana za medijski sektor, te za razvijanje vještina i sticanje znanja potrebnih za efikasnu mobilizaciju.

Uspješne strategije medijskih reformi uključuju promišljene, velike koalicije, fokusirane na povećanje dometa i omogućavanje političke djelotvornosti.

Budućnost medija je ključno političko pitanje i medijski aktivisti trebaju uspostaviti različite modele mobilizacije šireg građanstva u odbrani javnog interesa u medijskom i komunikacijskom sektoru.

LITERATURA I IZVORI

Baumgarth, C., Kirkby, A., Lambrecht A. 2021. *End of the AI Brand Winter: Artificial Intelligence in Brand Management*. Berlin School of Economics and Law.

Carroll, W. K., Hackett, R. A. 2006. "Democratic Media Activism Through the Lens of Social Movement Theory". *Media, Culture and Society*, 28(1), 83–104.

Carpentier, N. 2011. *Media and participation: A site of ideological-democratic struggle*. Bristol: Intellect.

Custódio, L. 2017. *Favela media activism: counterpublics for human rights in Brazil*. Lanham: Lexington Books.

Dagron, A. G., 2001. *Making Waves: Stories of participatory communication for social change*. Rockefeller Foundation.

Dekić, S. 2013. Flash report Bosnia and Herzegovina. SEE Mediaobservatory, <https://mediaobservatory.net/radar/flash-report-2-bosnia-and-herzegovina>.

Duncan, K. (Ed.) 1999. *Liberating alternatives: The founding convention of the Cultural Environment Movement*. Cresskill, NJ: Hampton Press.

Fahey, P. M. 1991. "Advocacy group boycotting of network television advertisers and its effects on programming content". *University of Pennsylvania Law Review*, 140, 647–709. https://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3685&context=penn_law_review [pristup ostvaren 16. 4. 2023].

Hackett, R. A. 2016. Taking back the media: notes on the potential for a communicative democracy movement. Media Alliance. Dostupno na: <https://media-alliance.org/2016/05/taking-back-the-media-notes-on-the-potential-for-a-communicative-democracy-movement-by-bob-Hackett/> [pristup ostvaren 16. 4. 2023].

Hackett, R. A. i Carroll, W. K. 2006. *Remaking media: The struggle to democratize public communication*. New York: Routledge.

Hackett, R. A. i Carroll, W. K. 2004. "Critical social movements and media reform". *Media Development*, 4(1), 14–19, otvorena verzija dostupna na <http://www.sfu.ca/~Hackett/CriticalSocialMovements.htm>.

Hadl, G. i Dongwon, J. 2008. "New approaches to our media: General Challenges and the Korean case". U: Pajnik, M. i Downing, J. (ur). *Alternative Media and the Politics of Resistance*. Ljubljana: Mirovni institut, str. 81–109.

Hodžić, S. i Petković, B. 2020. *Sustainability of Independent Journalism in Media Business Environment of Western Balkans*. TACSO.

Hoey, P. 2018. *Shinners, Dissos i Dissenters: Irish Republican Media Activism Since the Good Friday Agreement*. Manchester University Press.

Horwitz, R. B. 1997. "Broadcast reform revisited: Reverend Everett C. Parker and the 'Standing' case". *Communications Review*, 2(3), 311–348.

Jakubowicz, K. 1990. "'Solidarity' and Media Reform in Poland". *European Journal of Communication*, 5(23), str. 333–354.

Klinenberg, E. 2007. *Fighting for Air: The Battle to Control America's Media*. Holt Paperbaks.

Kranich, N. 2004. "Media, Democracy and Libraries: The Growth of Media Activism in the United States". *Felicitier*, 50(5), str. 200–203.

McChesney, R. W. 2009. "Understanding the Media Reform Movement". *International Journal of Communication*, 3. <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/download/442/299>.

McChesney, R. W. 2008. "The U.S. Media Movement: Going Forward". *Monthly review*, 60 (04). <https://monthlyreview.org/2008/09/01/the-u-s-media-reform-movement-going-forward/>.

Menezes Teixeira, A. C. E. 2020. "Grassroots media activism and the counter-hegemonic narrative of politics". *Ephemera*, 20 (1), 147–175.

Mueller, M., Kuerbis, B., Pagé, Ch. 2004. *Reinventing Media Activism: Public Interest Advocacy in the Making of U.S. Communication-Information Policy, 1960–2002*. Syracuse, New York: School of Information Studies, Syracuse University.

Mueler, M., Pagé, Ch., Kuerbis, B. 2004. "Civil Society and the Shaping of Communication-Information Policy: Four Decades of Advocacy". *The Information Society*, 20, 160–185.

Napoli, Philip M., 2007. "Public Interest Media Activism and Advocacy as a Social Movement: A Review of the Literature". McGannon Center Working Paper Series. 21. https://fordham.bepress.com/mcgannon_working_papers/21.

Pajnik, M. i Downing, J. D. H. 2008. *Alternative Media and the Politics of Resistance: Perspectives and Challenges*. Ephemera: Theory and Politics in Organisation.

Renzi, A. 2011. *From Collectives to Connectives: Italian Media Activism and the Repurposing of the Social*. Toronto: University of Toronto. <https://hdl.handle.net/1807/29845>, <http://bnarchives.yorku.ca/635/>.

Simon, J. 2023. A New Paradigm for Global Journalism: Press Freedom and Public Interest. Dostupno na: https://www.cjr.org/tow_center_reports/a-new-paradigm-for-global-journalism-press-freedom-and-public-interest.php#The%20Platforms%20and%20Public%20Interest.

Schiffrin, A. (Ed.) 2021. *Media Capture: How Money, Digital Platforms, and Governments Control the News*. New York: Columbia University Press.

Young-han Kim, 2001. "The Broadcasting Audience Movement in Korea". *Media, Culture and Society*, 23(1), 91–107.

Wible, S. 2004. "Media advocates, Latino citizens and niche cable: The limits of 'no limits' TV". *Cultural Studies*, 18(1), 34–66.

Svim linkovima se pristupilo između aprila i oktobra 2023. godine.

O AUTORICI

Sanela Hodžić je magistrirala rodne studije na Centru za interdisciplinarne studije Univerziteta u Sarajevu. Nezavisna je istraživačica i bivša dugogodišnja viša istraživačica i koordinatorica istraživačkih projekata u Mediacentru Sarajevo.

MOBILIZACIJA ZA ZAŠTITU JAVNOG INTERESA U MEDIJIMA

Mapiranje dobrih praksi medijskog aktivizma

Ova publikacija nastala je kao rezultat istraživačkih aktivnosti na projektu **“Naši mediji: Inicijativa za unapređenje medijske pismenosti, dijalog i aktivizam”**. Drugo istraživanje provedeno je u tematskom okviru “Mapiranje dobrih praksi medijskog aktivizma u različitim regijama svijeta, uključujući zemlje korisnice projekta – Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Kosovo, Crnu Goru, Sjevernu Makedoniju, Srbiju i Tursku”.

Projekt **“Naši mediji: Inicijativa za unapređenje medijske pismenosti, dijalog i aktivizam”** zajedno realizira devet organizacija koje se bave razvojem medija na Zapadnom Balkanu i u Turskoj, uz finansijsku podršku Evropske unije. Koordinator trogodišnjeg projekta je Fondacija Mediacentar iz Sarajeva. Partneri na projektu su: Albanski medijski institut iz Tirane, Bianet iz Istanbula, Institut za medije Crne Gore iz Podgorice, Makedonski institut za medije iz Skoplja, Mirovni institut iz Ljubljane, Mreža Jugoistočne Evrope za profesionalizaciju medija (SEENPM), Novosadska novinarska škola iz Novog Sada i Vijeće za štampu Kosova iz Prištine.

South East European Network
for Professionalization of Media